

I. Umění a reklama

Předkládám čtenářově trpělivosti pár článků věnovaných proroctví. Jako všichni náboženští i světští proroci při zdravém rozumu mohu i já prorokovat jen v rozhořčení a když soudím, že věci vypadají pro všechny zle. A jako všichni proroci se zdravou myslí prorokuji i já v naději, že se má proroctví nenaplní. Předpovědi pravého věštce jsou totiž jako varování dobrého lékaře. Doktor triumfuje právě tehdy, když pacient odsouzený jím k smrti ožije novým životem. Hrozba je ospravedlněna v tu chvíli, kdy je vyvrácena. Znova a znova jsem říkal (a budu v tom zas a zas pokračovat při těch nejnevhodnějších příležitostech), že musíme bít kapitalismus a že jej musíme bít tvrdě z toho prostého a definitivního důvodu, že nabývá na síle. Většina výmluv, kterými se kapitalisté maskují, jsou samozřejmě výmluvy pokrytecké. Lžou, když se označují za filantropy, necítí k lidem o nic specifitější lásku, než byla Albova láska k Číňanům. Lžou, když tvrdí, že se svého postavení domohli toliko svými organizačními dovednostmi. Obecně vzato mají lidem platit stejně za to, že důl opatří, i za to, že do něj sfárají. Často lžou o současném bohatství, stejně jako obvykle lžou o své někdejší chudobě. Když ale tvrdí, že připravují „konstruktivní sociální politiku“ nelžou. Skutečně konstruktivní sociální politiku připravují. A my musíme připravit stejně destruktivní sociální politiku a zničit tu proklatou věc již stávající, dokud je postavena jen zpola.

Příklad umění

Nyní postupně proberu určité aspekty a oblasti moderního života a popíši, čemu se po mém soudu budou podobat v ráji plutokratů a utopii zlata a drzosti, které jako by zakončovaly velký příběh Anglie. Řeknu, co podle mého názoru učiní naši noví páni, obyčejní milionáři s jistými lidskými zájmy a instinkty, jako jsou umění, věda, právní nauka nebo náboženství, pokud neudeříme včas, abychom jim v tom zabránili. Kvůli pořádku argumentace proberu v tomto článku příklad umění.

Většina lidí viděla obrázek zvaný „Bubliny“, který se užívá v reklamě na oslavované mýdlo, jehož malá kostka je vložena do kompozice díla. Kdokoliv se smyslem pro rozvržení obrazu (karikaturista Daily Herald kupříkladu) uhodne, že obrázek tak původně nevypadal. Všimne si, že ničí obrázek jako obrázek, jako by mýdlo bylo použito na sedření kresby. I malá kostka rozbíjí a mate celou rovnováhu prvků kompozice.

Nebudu soudit Milliasův podíl na této záležitosti, skutečně o něm nic nevím. Pro mne je v této chvíli důležité, že obrázek nebyl namalován kvůli mýdlu, ale mýdlo pomohlo obrázku. Zde je nejlepší ukázka toho, jak nás duch poškozující změny odloučil od viktoriánské epochy: viktoriánská atmosféra, se všemi svými chybami, by takový druhu patronátu prostě nedovolila. Michelangelo byl možná pyšný na svou pomoc císaři nebo papeži, i když si samozřejmě myslím, že byl spíše hrdý sám na sebe. Nevěřím, že by sir John Millias byl hrdý na svou pomoc výrobcí mýdla. Netvrdím, že by to považoval za špatné, ale hrdý na to nebyl. A právě zde se značí změna mezi jeho a naší dobou. Naši obchodníci si osvojili styl obchodních knížat. Začali otevřeně ovládat naši státní civilizaci, jako papežové a císaři otevřeně vládli Itálii. V Milliasově době se o umění, obecně vzato předpokládalo, že to bude dobré umění a reklama byla chápána jako umění podřadné. Hlava černého muže, namalovaná, aby propagovala něčí černidlo, bude hrubým symbolem, podobně jako hostinský vývěsní štít. Černý muž má být černý tak akorát. Od umělce, který vystavuje obraz černocho, se očekává, že ví, že jeho model není tak černý, jak je vymalován. Očekává se, že použil tisíce šedých, hnědých a fialových tónů štětce. Nic takového jako černý člověk neexistuje, stejně jako neexistuje bílý člověk. Právě tato zřejmá linie odděluje reklamu od umění.

První důsledek

Mohu říci, že prvním důsledkem kapitalistova triumfu (necháme-li ho triumfovat) bude naprosté zmizení této demarkační linie. Už nebude umění, které by nemohlo stejně dobře posloužit reklamě. Nemyslím tím, že by nutně už nemohlo být žádné dobré umění, mnohé může být, stejně jako dnes, velmi dobré. Pokud se vám to bude líbit víc, můžeme říci, že dojde k velkému zlepšení reklamy. Nebude žádným překvapením, pokud černá hlava propagující páně Kohosova černidla bude vyvedena v pečlivých a jemných barvách, které by starý a pověřený malíř obětoval tak na vyobrazení mouřeninského krále nesoucího dary Kristu. Zdokonalení reklamy je ovšem degradací umělců. Jsou degradováni z jasného a zásadního důvodu: umělec už nebude pracovat, jen aby potěšil bohaté, ale jen proto, aby jejich bohatství rozmnožil, což je povážlivý sestup. Koneckonců Rafaelovy náčrtky či Celliniho sochy potěšily papeže či knížete jako lidské bytosti. Kníže zaplatil za sochu, ale neočekával, že by mu socha vydělávala. Mám dojem, že na náčrtcích objednaných papežem u Rafaela nejsou k vidění žádné kostky mýdla. A nikdo obeznámený s malicherným cynismem naší plutokracie, jejím pohrdáním svědomím, nemůže

pochybovat, že reklamní umělec bude často asistovat podnikání, nad nímž nebude mít morální kontrolu a s nímž nebude morálně souhlasit. Bude podporovat šíření mastičkářských léků, podezřelých investic a pracovat ne pro Medicejské, ale pro Marconio. Před touto základní chytrostí má sklonit ty nejčistší a nejpyšnější intelektuální ctnosti, schopnost přitahovat své bližní a vznešenou povinnost chválit. Milliasův obraz je totiž velkou alegorií. Je téměř proroctvím budoucího použití krásy dětí ještě nezrozených. Chvála bude přesně toho druhu, která může být zcela po právu nazvána mýdlovou a podnikání přesně takové, že si po právu zaslouží označení Bubliny.

II. Literatura a noví laureáti

V těchto článcích uvádím ne několik příkladů první a základní skutečnosti naší doby, totiž skutečnosti že se kapitalisté otevřeně stávají králi naší společnosti. V předešlém článku jsem psal o příkladu umění a reklamy. Vyzdvihl jsem, že umění se musí zhoršovat — toliko proto, že reklama se zdokonaluje. V oněch dnech se Millais blahovlnně sklonil k Pearsově mýdлу. Dnes by se Pears laskavě snížil k Millaisovi. Teď ale svou pozornost zaměřím k umění, o němž vím víc, totiž k žurnalistice. Jen v mém případě umění hraničí s naivitou.

Velká potíž s angličtinou spočívá v tom, že jí chybí cosi jako demokratická představitost. Snadno si uvědomíme jedince, ale velmi těžko chápeme, že velké masy pozůstávají z jednotlivců. Náš systém byl aristokratický v tom zvláštním smyslu, že se na jevišti pohybovalo jen pár herců. Zákulisí je pečlivě ponecháno v temnotě, přestože je v něm celý zástup tváří. Home Rule má tendenci nebýt ani tak irská, jako byl starý Gladstone. Búrská válka vykazuje známky, že je méně jihoafrická než nějaký prostý „Joe“. A jak ukazuje zábavná, leč skličující skutečnost, každá politická vedoucí třída, když přijde její čas vystoupit do popředí, se nechá chytit do světél ramp a stane se malou aristokracií. Na aristokracii si určitě nestěžuje nikdo víc než labouristé. Na nedávném kongresu Labour Party se skutečný rozdíl mezi Larkinem a labouristickými vůdci neprojevoval v ničem z toho co správného či špatného řekl, jako spíše v tom, jak jakýmsi elementárním ba mystickým způsobem připomínal dav. Dokonce i stoupcům oficiálnější politiky však musí být jasné, že pro pana Havelocka Wilsona byl ústřední otázkou pan Havelock Wilson a že pan Sexton se převážně zabýval důstojností a jemnými city pana Sextona. Můžete říci, že byli citliví jako aristokrati, nebo durdiví jako děti, ale rozhodující je, že jejich city byly osobní. Ale Larkin, jako Danton, nejen mluvil, jako by mluvilo deset tisíc mužů, ale mě v sobě i cosi z bezstarostnosti arcijiského kolosu: „Que mon nom soit fletri, que la France soit libre.“

Tanec ponížení

Je zbytečné dodávat, že tento ohled vůči osobám vedl všechny ostatní strany k ponižujícímu tanci. Rozvrátili jsme Jižní Afriku, protože kdybychom ji zachránili, znamenalo by to podcenění lorda Gladstona. Máme špatnou armádu, protože dobrá armáda by urážela lorda Haldana. A žádný toryovec nesmí říci Marconi, protože panují obavy, aby pan George neřekl Kynoch. Tento podivný osobní prvek, se svým šokujícím nedostatkem patriotismu, se v nové a divné podobě objevil v další sféře života, v oblasti literatury, zejména periodické literatury. Podobu, již na sebe bere, použiji jako další příklad způsobu, jímž se nyní kapitalisté ukazují, čím dál otevřeněji, jako páni a knížata naší společnosti.

Abych poukázal na změnu, použiji, podobně jako v případě Bublín v reklamě, viktoriánský příklad. V dobách mého dětství tvrdili toryové staršího a apologického ražení, že W. E. Gladstone byl stoupcem volného obchodu jen kvůli tomu, že byl partnerem v Gilbeyových zahraničních vinicích. Byl to bezpochyby nesmysl, ale obsahoval matnou či hlavně prorockou pravdu. I tehdy do jisté míry platilo a od té doby to platí čím dál víc, že státník je spojencem obchodníka a zastupuje nejen národ kramářů, ale i jeden konkrétní krám. V Gladstonových časech ovšem, i kdyby to byla pravda, nebyla by to pravda celá a nikdo by nevystál, aby to byla přiznaná pravda. Politik nebyl jen nějakým výmluvným a vmlouvavým obchodním cestujícím určitého podnikatele, byl vázán nutností přimíchat i do své korupce nějaké srozumitelné ideje a politická pravidla. A zde je důkaz: přinejmenším to byl státník, kdo byl v očích veřejnosti velký a jeho finančník byl zcela skryt v pozadí. Staří gentlemani mohli pokašlávat nad svým portským s morální jistotou, že premiér má podíl v podniku obchodníka s vínem. Ale starý gentleman by na místě zemřel, pokud by vinařský obchodník nabyt stejné důležitosti jako předseda vlády. Kdyby to byl sir Walter Gilbey, koho by odsuzoval Dirsaeli a karikoval Punch, kdyby se oblíbený límec sira Waltera Gilbeye (s jehož tvarem nejsem obeznámen) rozrostl jak archandělská křídla, kdyby sir Walter Gibey proslul tím, že svou malou sekyrkou vykácel všechny britské duby, pokud by poblíž chrámu a soudního dvora byly naše pohledy zasaženy majestátem sochy velkoobchodníka s vínem nebo pokud by vážná konservativní dáma vrhající zázvorové perníčky po premiérovi změnila svůj cíl a zaměřila na vinařského velkopodnikatele, byl by to pro viktoriánskou Anglii nepochybně mimořádně velký otřes.

Svatozáře pro zaměstnavatele

A přitom něco velmi podobného se děje, obyčejný bohatý zaměstnavatel počíná mít nejen moc, ale i cosi ze slávy. V několika magazínech, a to magazínech prvotřídních, jsem nedávno zaznamenal výskyt nového druhu článků. Muži od pera jsou najímáni, aby chválili osobu velkopodnikatele, jak byl člověk zvyklý chválit krále. Nejenže hledají politické důvody pro obchodní záměry — to dělali už nějaký čas předtím — ale už také hledají jejich morální obhajobu. Podnikatelův ocelový mozek a zlaté srdce popisují způsobem Angličany dosud přinejmenším ze zvyku vyhrazovaný romantickým postavám, jako byl Garibaldi nebo Gordon. V jednom takovém vynikajícím magazínu popsal pan T. P. O' Connor — když se mu chce, umí psát jako spisovatel — růžové stránky chvalo zpěvu na sira Josepha Lyonse, majitele čajových obchodů. Náhodou se v nich objevila i rozkošná pasáž o krásných duších jakéhosi Salmona a Glücksteina. Nejvíce se mi líbilo místo, kde tvrdí, že mezi Lyonsovy společenské úspěchy patří i jeho talent „napodobit Žida“. Článek doprovází velkým portrétem s poněkud chmativým kosým pohledem, díky němuž vynívá zmíněný řečnický obrat ještě překvapivěji. Další literát, dozajista schopný lepších věcí, sepsal pro další list uctivou poklonu hrdinskému panu Selfridovi. Není pochyb, že se tato móda rozmůže a umění vládnout slovem vyleštěné a vybroušené Ruskinem či Meredithem bude dále zdokonaleno, aby svedlo prozkoumat labyrint Harrodova srdce či porovnat prostý stoicismus Marshallův se světeckým šarmem Snelgroveho. Každý člověk může být chválen a po právu chválen. I kdyby jen stál na dvou nohách, dělá věc, kterou kráva nedokáže. Pokud se na dvou nohách udrží rozumnou dobu boháč, říká se tomu sebeovládání. Když má jen jednu nohu, mluví se potom (něco pravdy by na tom bylo) o sebeobětování. Svedu říct něco pěkného (a pravdivého) o každém člověku, kterého jsem potkal. Nepochybuji proto, že bych našel něco pěkného i na Lyonsovi či Selfrdovi, stačilo by hledat, ale to já nebudu. Nejbližší pošťák nebo taxikář mi nabídne týž ocelový mozek a stejné zlaté srdce jako oni smutní šťastní muži. Nelíbí se mi ale, že celý věk patronátů je oživován tak absurdními patrony a že se všichni básníci stávají dvorními básníky králů, kteří nesložili žádnou přísahu a nepovedou nás do žádné bitvy.

III. Nepraktické podnikání

Pohádky, které jsme se všichni naučili, nejsou, na rozdíl od dějepisu, který jsme se učili, samá lež. Na některých částech příběhu o Kocourovi v botách či Honzovi z bezu si realistovo oko všimne jisté neobvyklosti a takříkajíc nezvyklého postupu, jinak však obsahují velmi solidní a velmi praktické pravdy. Kupříkladu vzpomínám-li si dobře, tak v Kocourovi v botách i v Honzovi z bezu byl lidožravý obr nejen lidožrout, ale i mág. Můžeme si rovněž všimnout, že pokud se v takových příbězích vyskytuje zlý král, je to obvykle čaroděj. Takto se uchovala jedna velmi důležitá lidská pravda. Špatná vláda, stejně jako dobrá vláda, je věc duchovní. Dokonce ani tyran nikdy nevládne jen hrubou silou, ale hlavně pomocí pohádek. Pohled na milionáře je sotva kdy okouzující v běžném smyslu toho slova, nicméně milionář je kouzelník svého druhu. Jak se o něm píše v nadšených magazínových člancích, je fascinující osobností. Totéž platí o hadovi. Ten přinejmenším fascinuje králíky a stejně působí i milionář na ten druh lidí, který ze sebe dámy a páni s králíčky mozečky nechali udělat. Sesílá jakoby kouzlo, které působí stejně jako to, jež uvěznilo prince a princezny do podoby sokolů a jelenů. Skutečně proměňuje lidi v ovce, jako je Kírké měnila v prasata.

To hlavní z pohádek, z čeho čerpá svou slávu a lesk, je jakési neurčité spojení, jež se mu podařilo vytvořit mezi idejí velikosti a idejí praktičnosti. Mnoho dam a pánů s králíčky mozečky si, navzdory sobě samým a vlastní zkušenosti, skutečně myslí, že obchod se stovkami různých dveří a množstvím horkých a nezdravých podzemních oddělení (musí tam být horko, to je velmi důležité) zaměstnávající víc lidí — kteří říkají „Tudy madam,“ a „V dalším oddělení pane,“ — než se vejde na válečnou loď nebo do katedrály, určitě prodává dobré zboží.

Krátce řečeno si myslí, že velkopodnikání je výkonné. Není. Každý domovník, když má zrovna upřímnou náladu — tedy, když je zrovna špatně naložený — vám poví, že není. Ale i domovníci jsou jen lidé, tedy složití a nedůslední, a tak nelpí pořád na pravdě a mizerné náladě. I na ně působí prapodivná modloslužebná úcta k obrovskému a složitému a nemohou se ubránit pocitu, že něco tak složitého prostě přece musí šlapat jako hodinky. Ovšem složitost není zárukou přesnosti, ani u hodinek, ani u ničeho jiného. Hodinky mohou jít stejně špatně, jako myslí lidská hlava, a mohou se zastavit stejně náhle jako lidské srdce.

Tato podivná poesie plutokracie přitom lidi přemáhá navzdory jejich vlastním smyslům. Napíšete do některého z velkých londýnských obchodů či obchodních domů a objednáte si, dejme tomu, deštník. Za nějaký měsíc nebo dva vám přijde velmi promyšleně vyrobený balíček a v něm zlomený slunečník. Velmi vás to potěší. S uspokojením přemýšlíte, kolik asistentů a zaměstnanců spojilo své síly, aby zlomili slunečník. Libujete si a v myšlenkách znovu procházíte všechny ty velké místnosti a dumáte, kdeže byl zlomen vámi nikdy neobjednaný slunečník. Nebo třeba budete chtít svému dítěti koupit k vánocům hračku slona, protože děti jsou jako všichni příjemní a zdraví lidé

velmi ritualistické. Pár týdnů po Třech králich máte to potěšení spatřit — po odstranění třech vrstev lepenky, pěti vrstev hnědé a patnácti vrstev hedvábného papíru — rozbitou sošku krokodýla. V rozhazovačném duchu se rozesmějete. Cítíte, jak vaši duši rozšiřuje představa neschopnosti provozované v tak velkém měřítku. Čím dál víc obdivujete obrovské a všudypřítomné mozky organizace průmyslu, jež vprostřed mnohotvárných starostí nepohrdnou vědomím své povinnosti rozbít i tu nejmenší hračku tomu nejmenšímu dítěti. Nebo si představme, že objednáte dvě role kokosových rohoží a po náležitě lhuť na rozmyšlenou vám obchod pošle pět rolí drátěného pletiva. Dopřejete si to potěšení a spočínate v rozvažování nad tajemstvím: jen hrubá a neotesaná mysl by to mohla nazvat omylem. Utěšuje vás, že víte, o jak velké podnikání jde a jak ohromné množství lidí bylo potřeba, aby mohlo dojít k takové mýlce.

Takový je příběh, který se povídá o velkých obchodech v literatuře a umění, které si obchody platí a které budou (jak jsem uvedl v předešlých článcích) co nevidět k nerozeznání od běžné reklamy. Literatura je obchodní záležitost a je jen správné poznamenat, že obchod bývá často také samé psaní. Není to romance, ale pouhé smetí. Dnešní velké obchodní koncerny jsou skutečně výjimečně nekompetentní. A budou ještě méně kompetentní, až budou všemohoucí. To samozřejmě byl a zůstává konečný cíl monopolu a starý a zdravý argument proti němu. Právě jen proto, že je nekompetentní, se snaží být všemocný. Když jeden velký obchod zabere celou jednu stranu ulice (někdy i obě) dělá to proto, aby lidé nemohli dostat to, co chtějí a dali se dotlačit k tomu, aby kupovali to, co nechťejí. Rychle se blížící království kapitalismu zničí, jak už jsem řekl, umění a literaturu. A dodávám teď, že v jediném smyslu, který lze označit za lidský, zničí i obchod.

Nepřeždu Vánoce jen tak, i když píšu pro revoluční noviny, jež oslovují mnoho čtenářů, kteří nesdílí žádný z mých náboženských citů, aniž bych se těchto citů nedovolal. Víím o člověku, který si ve velkém bohatém obchodě objednal figurky do betléma. Přišly rozbité. Myslím, že jedině pro děláním takových věcí mají dnes podnikatelé smysl.

IV. Válka o svátky

Obecné tvrzení, jež nelze vždy zcela definovat, že vláda kapitalistů bude panstvím hulvátů — tedy oněch neotesanců, kteří nejsou ani občany ani gentlemany — lze velmi dobře sledovat na jejich postoji ke svátkům. Zvláště symbolický zaměstnavatel dneška, moderní zaměstnavatel (to je ta nejhorší sorta), chová ve svém hladovém a zlém srdci upřímnou nenávisť ke svátkům. Nemyslím, že by nutně chtěl, aby všichni jeho zaměstnanci pracovali do padnutí, to se stává jen tehdy, když je vedle pitomosti ještě i zkažený. Neříkám, že by byl nutně neochotný poskytnout to, co nazývá „slušnou pracovní dobou“. Můžete s lidmi zacházet jako se špínou, ale pokud chcete vydělat peníze, třeba i ze špíny, musíte jim dopřát nějaký odpočinek. Může s lidmi zacházet jako se psy, ale pokud není blázen, nechá spící psy ležet.

Ale lidská a rozumná pracovní doba nemá vůbec nic společného s idejí svátků. Není to ani otázka deseti či osmihodinové pracovní doby, ani otázka omezování volného času na dobu nezbytnou na jídlo, spaní a cvičení. I kdyby moderní zaměstnavatel dospěl z nějakého důvodu k závěru, že ze svých lidí dostane nejvíc, když budou tvrdě pracovat jen dvě hodiny, přesto může mít ke svátkům zcela odcizený a nepřátelský postoj. Veškeré jeho myšlení totiž vychází z toho, že pro jeho podnikání jsou podobně užiteční jak pracovní doba, tak volný čas. Jeho mlýny semelou jako obilí vše, i mlýnáře. Jeho otroci mu slouží i v bezvědomí, jako psi lovcí i ve spánku. Jeho obilí drtí nejen hlučná kola z oceli, ale i tichá kola krve a mozků. Jeho pytle se tiše plní, když dveře do ulice jsou zavřené a mletí je slyšet jen potichoučku.

Velký svátek

Svátky nemají žádnou spojitost s využíváním člověka, ať už k bití nebo krmení. Když dáte člověku svátek, dáte mu zpět jeho tělo a jeho duši. Dost možná se tím na něm dopouštíte nespravedlnosti (byť by si to on sotva pomyslel), to ale nic nemění na tom, jak se na věc dívají ti, po něž je svátek svatý. Nesmrtelnost je velkým svátkem; a svátek je, stejně jako nesmrtelnost, podle starých teorií dvousečnými privilegii. Kdekoliv je ale svátek autentický, vždy znamená obnovu a dovršení člověka. Kdyby se lidé dívali na tištěné slovo před svými očima, zaznělo by slovo „odpočinek“ jako hlahol trub, jako „vzkříšení“.

Pokud je člověk pouze užíván je nutně neúplný, zejména pokud jde o moderního člověka a prospěšnost se hodnotí utilitárně. Při příchodu do moderního klubu člověk odkládá svůj klobouk; dělník moderní továrny v šatně odkládá hlavu. Pak jde a věrně pracuje pro svůj starý podnik, aby z něj vybudoval velkopřemyslovou továrnu (k tomu není hlavy zapotřebí), když však svou práci skončí, jde jako člověk v klubu do šatny, a znovu si svou hlavu vezme. A to je jádro svátku. Lze namítnout, že z klubu člověk často odchází s kloboukem někoho jiného a totéž může platit o továrních rukách, které odložily hlavu. Ruce, které ztratily hlavu mohou ovlivnit vybíravou a smíšenou metaforu,

jenže — Bůh nám všem odpusť — jaká je to nesmíšená pravda. Téměř bychom mohli dokázat celou naši věc zvykem nazývat pracující lidské bytosti pouhýma „rukama“, jako by ty ruce byly strašlivě uřezány, jako ty, jež pohoršovaly. Jakoby nešťastné ruce, poté co hříšník zmrzačen vešel do nebeské slávy, stále dřely a hromadily bohatství pro pekelné pány. Ale vraťme se k člověku, který čeká v šatně na svou hlavu. Jak jsme již řekli, lze namítnout, že si možná vezme špatnou hlavu, jako by si vzal cizí klobouk. Zde však podobnosti končí. Jak si totiž všimli laskaví pozorovatelé dramatu života, omylem sebraný klobouk je často lepší než původní, kdežto klobouk nasazený po mnoha hodinách dřiny je určitě horší: lpí na něm pavučiny a prach z této popelnice všech staletí.

Nejvyšší dobrodružství

Všechna slova označující místa, kde se jí a pije, jsou čistá a poetická. Dokonce i slovo hotel značí pohostinnost. A sv. Julián, jehož klaret jsem pil o těchto vánocích, byl patronem hostinských, protože (pokud jsem mohl zjistit) byl pohostinný k malomocným. Nechci tím říci, že by běžný hoteliér na Piccadilly nebo na Avenue de l'Opera objal malomocného, poklepal mu na rameno a řekl mu, aby si objednal, nač má chuť, ale tvrdím, že pohostinnost je ctnost jeho podnikání. Tvrdím dále, že je dobré, abychom měli na očích nejvyšší dobrodružství ctnosti. Jste-li stateční, myslíte na člověka, který byl statečnější než vy. Pokud jste laskaví, myslíte na člověka, který byl laskavější.

Takový byl smysl svatých patronů. Jde o spojení mezi chudým světcem, který přijímal tělesně malomocné a majitelem velkého hotelu, který (obyčejně) přijímá malomocné na duchu. I slovo slabší než hotel ilustruje totéž — slovo restaurace. I zde se připouští, že existuje budova či stavení, jejichž konečným účelem je obnovit nesmazatelný obraz člověka, některými nazývaný obraz Boží. A to je svátek, restaurace či náprava věcí, jež jakoby mávnutím kouzelného proutku promění člověka v něj samého.

Takto úplný a obnovený člověk je noční můrou moderního kapitalisty. Celý jeho záměr by popraskal po celé šíři jako Shallotské zrcadlo, kdyby byl prostý člověk připraven na své dvě prosté povinnosti — připraven na život a připraven na smrt. Děs ze svátků, který je pro moderního kapitalistu tak příznačný, je především děsem z představy úplné lidské bytosti: něčeho co nejsou jen ruce, nebo jen „hlava na fugurínu“. Nic než jakási hrozná příšera, jež se setkala sama se sebou v pustinách. Zaměstnavatel poskytne čas na jídlo, na spaní, ale má děs z času k myšlení.

Nikomu kdo trochu zná dějiny, není nutné připomínat, že svátky byly zničeny. Jak nedávno podotkl pan Belloc, který zná dějiny lépe než vy nebo já, v Pall-Mall Magazine název Shakespearovy hry Večer tříkrálový aneb Cokoli chcete, prostě znamená, že divoký zimní karneval pro každého trval až do dvanácté noci po vánocích. Ti z mých čtenářů, kteří pracují pro moderní úřady nebo továrny můžou od svých zaměstnavatelů chtít po vánocích dvanáct dní svátků. A ať mi dají vědět, jakou dostali odpověď.

V. Církev otrockého státu

Musím přiznat, že nevím, proč by pouhé rouhání samo o sobě mělo být omluvou tyranie a zrady, nebo proč by osamocená skutečnost existence nějakého člověka, který nevěří v Boha, měla odůvodnit mou víru v Něho. Ovšem poněkud staropanenské vzrušení mezi některými starými volnomyšlenkáři v tom vyjevilo zrnko pravdy, což působí na myšlenku, kterou chci na těchto stránkách zdůrazňovat až do omrzení. Jde o to, že nová společnost, právě budovaná kapitalisty, bude společností velmi úplnou a absolutní, jež nebude tolerovat nic skutečně nezávislého. Přitom platí, že jakékoli pravé nebo falešné pozitivní náboženství k takové nezávislosti směřuje. Může to být římský katolicismus, islám, nebo materialismus, ale pokud je skutečně rozhodně vyznáván, stane se ostnem v boku otrockého státu. Muslimové považují všechny lidi za nesmrtelné, materialisté soudí, že všichni jsou smrtelní. Muslimové si ovšem nepředstavují, že bohatý Sindibád bude žít věčně, zatímco život chudého Sindibáda skončí na jeho smrtelné posteli. Materialisté neučí, že by pan Haeckel odešel do nebe, kdežto rolníci by skončili v urně, jako končí jejich kuřata v hrnci. Každá vážně míněná nauka o lidském osudu v sobě nese alespoň stopu učení o rovnosti všech lidí. Ovšem kapitalisté skutečně závisí na jisté nauce o nerovnosti. Kapitalista se musí nějak odlišit od lidského pokolení, musí být zjevně nad ním — nebo by se ocitl zjevně pod ním. Vezměme si jen nejméně přitažlivou a populární stránku dnešních velkých náboženství: zvažme pouze zákazy stanovované islámem, katolicismem či atheismem. Muslimové zakazují opojné nápoje všem třídám. Pro kapitalistu (který předsedá Licenční komisi a také velkému obědu) je naprosto nezbytné rozlišovat mezi ginem a šampaňským. Atheistické odmítání zázraků se týká všech tříd. Je však naprosto nutné, aby kapitalista rozlišoval mezi svou ženou (aristokratkou, která se radí s věštcí z křišťálu a hvězdopravci z West Endu) a sprostými zázraky, které nabízejí cikáni a potulní kejklíři. Katolický zákaz lichvy, jak jej definují věroučné koncily, se týká všech tříd. Ale kapitalista musí co nejpečlivěji rozlišovat mezi dvěma druhy lichvy: lichvou, kterou shledává užitečnou a lichvou, která je pro

něj neužitečná. Náboženství otrockého státu nesmí mít definice ani dogmata. Nemůže si žádné definice dovolit. Definice jsou totiž strašlivé a působí dvě věci, jež většina lidí, zejména ti pohodlní, nemůže snést. Definice totiž bojují a bojují čestně.

Každé náboženství, vyjma otevřeného uctívání ďábla, musí povzbuzovat ctnosti nebo předpoklady ke ctnostem. Ctnosti, obecně řečeno, jsou nějak prospěšné každému. Je proto potřeba nějak rozlišit mezi lidmi, jimž měly přinést prospěch ty, kterým skutečně prospěly. Moderní liberální myšlení prospívá bohatým a nikdo jiný z něj nic dobrého nemá. Bylo vymyšleno tak, aby prospívalo bohatým a nikomu jinému. Pokud se vám to zdá nepodložené, položím vám jednu prostou otázku. Existují nějaká potěšení chudých, jež mohou prospět i bohatým a jsou jiná potěšení chudých, jež bohatým nijak prospět nemohou? Všimněte si tohoto rozdílu a pohlédnete na celé stvoření pečlivého otrokářství.

Dvě věci, zvané pivo a mýdlo, končí v posledku jako pěna. Obě jsou hlubokou pod vysokým pohledem skutečného náboženství. Je tu ale jeden rozdíl: zatímco mýdlo činí továrnu uspokojivější, pivo činí dělníka spokojenějším. Počkejte a uvidíte, zda mýdla nepřibude a piva neubude. Počkejte a uvidíte, zda náboženství otrockého státu nečiní ve všem to, co o něm prohlašuji, že totiž povzbuzuje malé ctnosti podporující kapitalismus a potlačuje velké, které mu odporují. Mnohá velká náboženství, pohanská i křesťanství, trvala na víně. Jen jedno myslím trvá na mýdle. V Novém zákoně najdete, že je tam připisováno fariseům.

VI. Věda a eugenici

Klíčovou skutečností pro další vývoj plutokracie je, že chce své omyly použít jako záminku k dalším zločinům. Naprosté dokonání zbídačení se všude musí stát důvodem pro zotročení, třebaže ti kdo způsobili zbídačení, jsou zcela totožní s těmi, kdo zotročují. Je to, jako kdyby silniční lupič gentlemanovi nejen sebral koně a obral ho o všechny peníze, ale předal ho poté ještě policii kvůli potulce bez zjevných prostředků k obživě. Nejohavnější rys celé této ohromné podlosti nacházíme v plutokratickém dovolávání se vědy, nebo spíše té pseudovědy, již nazývají eugenika.

Eugenici zaujali jisté poněkud neurčité kliky svým tvrzením, že současné „podmínky“ v nichž lidé pracují a plodí potomstvo, jsou špatné pro rasu, ovšem moderní mysl se příliš nerozpíná přes jeden stupeň úvahy a tak důsledky z úvah nad „podmínkami“ jsou docela jiné, než se původně předpokládalo. Pokud někdo řekne, že „z roztřesené kolíbky může vyrůst rachitické dítě“ mělo by přirozeným důsledkem, domnívali bychom se, být, že lidé dostanou dobré kolébky nebo dost peněz, aby si je mohli koupit. To by ovšem znamenalo vyšší mzdy a rovnější rozdělování bohatství; plutokratičtí vědci proto s poněkud ztrápeným výrazem zamířili pohledem a klíšťkami jinam. Když jejich potíže redukuje na holou pravdu, jde zhruba o toto. Více jídla, volna a peněz pro dělníky by znamenalo mít lepší dělníky a to i z pohledu těch, pro něž by pracovali. Více jídla, volného času a peněz by ovšem rovněž znamenalo větší dělníkovu nezávislost. V domě se slušným ohněm a plnou spíží by se i ze zákaznického pohledu vyrábělo křeslo nebo opravovaly hodiny lépe, než v chatrči s dřevou střechem a studeným krbem. Ale v domě s pěkným ohněm a zaplněnou spíží by se také lépe odmítalo vyrábět křesla a spravovat hodiny — a ještě lépe se takový dům hodí pro nicnedělání — a nedělat nic bývá někdy lidská povinnost z nejvyšších. Každý, kdo nemá zatvrzelé srdce, musí být zdrcen lítostí nad tímto patetickým boháčovým dilematem, když má udržovat chudáky dost silné na to, aby pracovali a dost slabé, aby pracovat museli. A když tak boháč v zamýšlení postával pod dřevou střechem a u rozvrzané kolébky, napadlo ho jednoho dne cosi nového a podivného — jedna z nejpodivnějších, nejprostších a nejstrašnějších myšlenek, jež vůbec kdy povstaly z hluboké jámy prvotního hříchu. Střechem nelze spravit, nebo alespoň spravit pořádně, bez porušení kapitalistické rovnováhy nebo spíše disproporcí ve společnosti, protože člověk, který má střechem má i dům a do té míry je jeho dům i jeho hradem. Kolébka se nebude houpat pohodlněji, nebo alespoň ne o dost pohodlněji, pokud nebudou silnější ruce chudé domácnosti, protože ruce, které hýbají kolébkou, vládnu světu — do té míry. Kapitalistu však napadlo, že v domě je jeden druh nábytku, jenž lze vyměnit. Manžele lze vyměnit. Narození nestojí nic, nic než bolest a odvahu a takové staromódní věci; pro podnikatele nebude nákladnější, když spojí v manželství silného horníka se zdravou prodavačkou ryb, než kdyby se horník sám spojil s méně silnou ženou, které dává ze sentimentu přednost. Tak by se mohlo podařit — při zachování jistých širších linií dědičnosti — dosáhnout jistých fyzických zdokonalení, bez jakéhokoliv zlepšení morálního, politického či sociálního. Třeba je možné mít stálý přísun silných a zdravých otroků aniž by byli rozmazlováni slušnými podmínkami. Tak jak majitel mlýna používá vítr a vodu, aby pohněl svůj mlýn, mohli by tuto přirozenou sílu používat ještě levněji a pohnět jejich kola krví člověka, odvedenou z jejího toku za jeho mládí. Právě to a jen to eugenikové zamýšlejí.

O morálním stavu těch, kdo takto smýšlí, nám nepřísluší mluvit. Praktická otázka je spíše intelektuální povahy: jde o to, zda jsou jejich spekulace dobře založeny a zda jim vědci skutečně mohou zaručit nějaké takové fyzické

jistoty. Naštěstí je den ze dne jasnější, že se snaží, vědecky řečeno, stavět na tekutém písku. Teorie o pěstování otroků se bortí na tom, co demokracie nazývá rovností lidí a co se dokonce i oligarchové cítí nuceni nazvat podobnost lidí. Jde o to, že i když všichni nelze říci, že by všichni lidé byli normální, je naprosto zřejmé, že naprostá většina lidí normální je. Všechny eugenické příklady se zakládají na extrémních případech, jejichž likvidace, kdyby to dovolila lidská čest a lidský smích, by masy příliš neovlivnila. Pro ostatní zůstává ohromnou slabinou eugeniky fakt, že pokud úsudek či svoboda běžného člověka nemají být brány v potaz kvůli jeho zděděným vlastnostem, musí být, kvůli jejich zděděným vlastnostem, odmítnut úsudek soudců. Eugenickému profesorovi se může a nemusí podařit vybrat rodiče pro dítě, ale určitě si nemůže vybrat vlastní rodiče. Všechny takové myšlenky, včetně eugenických, pochází samým svým principem z pochybných nebo nakažených pramenů. Potřebujeme skutečné mudrce, aby to opravdu dokázali. A pokud to budou skuteční mudrci, dělat to nebudou.

VII. Evoluce vězení

Nikdy jsem nepochopil, proč si ti, kdo ve věku módního evolucionismu nejvíce mluví o evoluci, nevěšili způsobu, jímž se evoluce skutečně uplatňuje v našich moderních potížích. Ve vesmíru je nepochybně jistý prvek evoluce a já neznám žádné náboženství ani žádnou filosofii, které by to naprosto popírali. Evoluce je, populárně řečeno, to co se děje s nevědomými věcmi. Nevědomě rostou, nebo nevědomě upadají, či spíše jisté jejich části se vzdmáhají a jiné ustupují. V každém daném okamžiku je téměř vždy ještě přítomno to, co ustupuje spolu s neúplností toho, co se vzdmáhá. Kdybych třeba jako Spící krasavice na sto let usnul (a jak rád) narostly by mi, na rozdíl od Spící krasavice, dlouhé vousy. A právě tak jako mi rostou vlasy, když spím, vyrostla by na mě, kdybych byl mrtev, tráva. Ti, jejichž náboženství učilo, že Bůh upadl do spánku, byli vždy velmi zaujati skutečností, že má dlouhý vous. A ti, jejichž náboženství hlásá, že vesmír je od samého počátku mrtev (není ani hrobem někoho konkrétního) soudí, že právě proto roste tráva. V každém případě se takový vývoj týká věcí a bytostí, které jsou buď mrtvé, nebo spí. To, co se děje, když všichni spí, se jmenuje evoluce. To, co se odehrává, když jsou všichni vzhůru, nazýváme revolucí. Byl jednou jeden čestný muž, jehož jméno jsem se nikdy nedověděl, ale jehož tvář téměř vidím dosud (rámuji ji viktoriánské licousy a přidržuje viktoriánský nákrčník), který srovnával civilizační výdobytky a společenskou zdatnost Francie a Anglie. Když došel k náboženskému aspektu, konstatoval, že ve Francii bylo více kamenných a cihlových kostelů, kdežto v Anglii bylo více sekt. Měl jsem vždy své pochybnosti, zda je tak živý rozpad známkou vitality v nějakém hodnotném smyslu. Slunce může probudit červy v mrtvém psu, nezbytnou podmínkou takového osvobození však je, aby byl pes bezvědomý nebo (přinejmenším) roztržitý. Pokud máte v oblíbeně psy, můžete, vzato obecně, mluvit o zkáze. Pokud máte rádi červy, nazvete to evolucí. V každém případě se jedná o to, co se stane věcem, když je necháte jejich osudu.

Evolucionistický omyl

Je třeba říci, že moderní evolucionisté nedokázali nijak využít myšlenku evoluce, zvláště v oblasti společenských prognóz. Neustále se dopouštějí mylného předpokladu (z hlediska jejich logiky), že evoluce ví, co dělá. V jejich představách stát budoucnosti září jako oblý a nablýskaný ovocný plod. Na základě evoluce lze říci jen jediné, žádný stát nikdy nebude oblý a nablýskaný, protože bude vždy obsahovat orgány, jež se přežily a jiné, které ještě plně nenašly svou funkci. Kdybychom si chtěli zaprorokovat, co přijde, musíme si představit, že věci dnes uměřené vzrostou do nesmírných rozměrů, věci lokální stanou universálními, dnešní přísliby přejdou v budoucí triumfy, petrklíče vyrostou výše než slunečnice a vrabčáci si budou kolem vyšlapovat jako plameňáci. Musíme se, jinými slovy, ptát, které moderní instituce před sebou mají budoucnost? Která z moderních institucí může v sociálním horku a budoucím růstu natéci do šestinásobných rozměrů? Nemyslím, že by se rozrůstalo zahradní město, ale o tom budu psát v dalším a posledním ze svých článků této série. Nemyslím, že by natolik vyrostla i běžná základní škola se svou povinnou výukou. Příliš mnoho negramotných lidí nenávidí své učitele, že je učili a příliš mnoho vzdělaných nenávidí učitele, protože neučí. Zahradní město nepřinese mnoho květů, mladá idea nevyrazí, leda že by vyrazila na učitele. Ale na zahradě stojí jeden kvetoucí strom, jediná přirozená expanze, o níž soudím, že bude dále pokračovat a to je instituce, již nazýváme vězením.

Pro každého vězení

Pokud bude kapitalistům dovoleno dostavět kapitalistickou společnost, jak si ji naplánovali, pak se vší vážností tvrdím, že se vězení stane zkušeností téměř universální. Nemusí jít nutně o zkušenost krutou nebo zahanbující, v tomto ohledu (beze všeho připouštím pro účely této debaty) může tato zkušenost dojít velkých vylepšení. Je velmi dobře možné, že se podmínky ve vězení stanou lidštějšími. Vězení se ovšem stane lidštějším jen proto, aby se do něj vešlo více lidí. Nemám valného mínění o úsudku a smyslu pro humor těch lidí, kteří sledovali nedávné policejní

procesy a nevěšili si, že už nejde o to, zda byl nějakým zločinem porušen zákon, ale o to, zda lze nějakou situaci napravit tím, že je někdo zavřen do vězení. Tak tomu bylo v případě Toma Manna, stejně jako Larkina a totéž platí i o chudákovi ateistovi, který zůstal za mřížemi kvůli slovům, pro něž byl zproštěn obvinění; a to je u těchto případů na denním pořádku. Člověka už nezavíráme, protože něco udělal, ale pro naději, že nic neudělá. Na základě tohoto principu je jistě možné učinit podmínky výkonu trestu poněkud přiměřenějšími nebo (a to je pravděpodobnější) tajnějšími. Vězení může být skutečně milosrdnější, pokud bude soud méně spravedlivý. Nepřekvapilo by mě, pokud by, ještě před tím, než se s tím vypořádáme, bylo vězňům dovoleno kouřit, samozřejmě za podmínky, že byli kvůli kouření uvězněni.

Tento proces bude, vzhledem k absenci demokratických protestů, jistě pokračovat. Rozšíří se, znásobí a znovu naplní zemi a podmaní si ji. Velmi rychle může vězení pozbyt i své potupnosti: těžko je učinit potupným, když mohou být lidé jako Larkin uvězněni zcela bezdůvodně, stejně jako byl beze všeho důvodu jeho slavný předek oběšen. Jenže kapitalistická společnost, která nemá smyslu pro čest, nemůže rozumět ani potupě a bude nadále zavírat, aniž by k tomu byl důvod. Nebo snad z toho poněkud prostého důvodu, který nutí kočku, aby vyskočila a myš aby utekla.

Málo záleží na tom, zda naši páni snížili k tomu, aby věci pojmenovali tak, že každé vězení bude školou, nebo upřímněji prohlásí každou školu vězením. V případě škol již svůj otrokářský princip naplnili. Do základní školy chodí všichni, až na těch pár, kteří je tam posílají. Prorokuji, že (jestliže naše vzpoura neuspěje) téměř každý půjde do vězení s velmi podobnou trpělivostí.

VIII. Bič nad dělníky

Kdybych si zaprorokoval, že za dvě sta let bude mít hokynář právo nebo zvyk mlátit svého příručního holí, nebo, že prodavačky bude možno bičovat stejně jako je dnes možné je pokutovat, asi by to mnozí pokládali za ukvapená slova. Mohou to být unáhlená slova. Proroctví je vždy nespolehlivé, pokud ovšem neočekáváme proroctví zjevně iracionální, mystické a nadpřirozené. Ovšem ve srovnání s téměř všemi vyslovovanými dnes všude okolo, si dovolím tvrdit, že to moje má docela dobré vyhlídky na naplnění. Krátce řečeno, myslím, že postavy hokynáře s holí se dočkáme mnohem pravděpodobněji než Nadčlověka, Samuraje, Skutečně Moderního Zaměstnavatele či Dokonalého Fabiánského Úředníka nebo občana kolektivistického státu. Je pro nás nejlepší, když můžeme vidět celou ohavnost transformace, jíž prochází naše společnost s právě takovými náhlými a dokonce i směšnými obrazy na jejím konci. Všechny počátky úpadku v dějinách vypadaly jako reformy. Nero nejen hrál, zatímco Řím hořel, ale pravděpodobně si víc všímal svého vrzání než požáru. Roi soleil byl nejnádhernější, jako mnoho jiných, krátce před západem slunce. A pokud se mě zeptáte, co bude posledním a konečným cílem všech našich sociálních reforem, zahradních měst, modelových zaměstnavatelů, pojištění, burz, arbitrážní a tak dále; pak docela vážně odpovídám: „Myslím, že je to práce pod knutou.“

Sultán a pytel

Uspořádejme si trochu několik sbíhavých úvah, které k tomu ukazují.

1) Široce vzato nepochybně platí, že dosud byla zbraní zaměstnavatele pohrůžka propuštěním, tedy hrozba vynuceného hladovění. Zaměstnavatel, podobně jako sultán, nemusí volat po holi, pokud může přikázat, aby donesli pytel. Mnohé však naznačuje, že dosavadní zbraň už z přestává být, vzhledem ke kapitalistově rostoucí chtivosti, dostatečně vhodná a pružná. Otevřené či skryté zavedení pokut v mnoha obchodech a továrnách dokazuje, že kapitalistům se vedle konečného trestu naprostého zruinování hodí i určité dočasné a přizpůsobitelné tresty. Nedá moc práce pochopit rozumnost takových trestů z jejich zcela nelidského pohledu. Vyhození člověka s sebou nese stejné nevýhody jako jeho zastřelení: mezi ně patří i to, že z něj už nic nebudete mít. Bylo mi řečeno, že je neobyčejně mrzuté, když někomu vystřelíte revolverem mozek z hlavy a pak si najednou vzpomenete, že dotyčný byl jediný, kdo věděl, kde sehnat nejlepší ruské cigarety. Tak náš sultán, který vládne nad pytlem, drží v rukou i tětívu luku. Ve škole, kde by vyjma vyhazovu nebylo jiného trestu, by se těžko dařilo udržovat příslušnou disciplínu. Poslušnost vyžadovaná reformovaným kapitalismem bude právě toho typu, který svobodné národy uvalují jedině na děti. Taková škola by nejspíš pořád přerušovala výuku kvůli prázdninám. I důvody pro nedostatečnost tohoto krajního opatření jsou zřejmé a různorodé. Materialisté, kteří hovoří o přežití nejsilnějších a posílání nejslabších ke zdi (na svět se dívají tak, že si nasadí nejnovější a nejsilnější vědecké brýle a pak zavřou oči) často mluví tak, jako by dělníci byli jednoduše buď výkonní nebo nevýkonní a jako by zločinci byli jednoduše buď napravitelní nebo nenapravitelní. I zaměstnavatelé mají víc rozumu než oni. Vědí totiž, že služebník může být v jednom ohledu užitečný a v jiném je rozčilovat, v jedné části své práce špatný a v jiné dobrý a že sice může být občas opilý, přesto však v zásadě nenahraditelný. Stejně tak ví zkušený učitel, že žák může být zároveň

pohromou a pýchou školy. Za těchto okolností jsou různé drobné postihy zjevně tím nevhodnějším nástrojem pro osobu odpovědnou za pořádek; podúředník bude potrestán za pozdní příchod, ale poté může odvést dobrou práci. Je možné klepnout provinilce přes prsty, aniž by mu byla useknuta pravá ruka. Za těchto okolností se zaměstnavatelé přirozeně uchýlili k pokutám. Jsou tu ale důvody domnívat se, že vývoj bude pokračovat a než bude dokončen, dojde ještě dál než k pokutám.

2) Pokuta je založena na staré evropské myšlence, že každý vlastní soukromý majetek v nějaké rozumné míře, což ovšem dnes není pravda a nemluví o tom ani ti, kdo upřímně věří, že věci napravují. Velcí zaměstnavatelé sice tu a tam dělají něco pro to, aby zlepšili takzvané „podmínky“ svých zaměstnanců, ale i dělník, jemuž tyto „podmínky“ uspořádají stejně pečlivě jako dostihovému koni, nemusí mít o nic víc vlastního majetku než ten kůň. Když se zamyslíte nad chudou švadlenou nebo děvčetem z továrny, zjistíte, že na majetku ji lze trestat ve velmi omezené míře; ztrestat ji pokutou je pro zaměstnavatele skoro stejně těžké jako pro ministra financí najít něco, nač by jí vyměřil daň. Jako další postih je nasnadě uvěznění a to by za prostších podmínek mohlo být účinné. Staromódní obchodník by zavřel svého příručího do sklepa na uhlí, ale jeho sklep by byla skutečná jako noc černá díra a zbytek jeho domu by byl skutečný lidský příbytek. Každý (a příručí zejména) by viděli nejzřetelnější rozdíly mezi domem a sklepem. Jak jsem ale poukázal v předešlém článku, je obecnou tendencí kapitalistické legislativy a experimentů učinit věznění mnohem obecnější a automatictější praxí, zatímco je (nebo to tvrdí) činí lidštějším. Jinými slovy hygienické vězení a otrocká továrna se stanou tak neobyčejně zaměnitelnými, že chudák bude sotva vědět nebo se starat, kde zrovna odpykává trest nebo rozmnožuje dividendy. Na obou místech budou stejně blýskavé kachlíky. Ani v jednom nebude žádné místo tak nezdravé jako sklep na uhlí ani tak zdravé jako domov. I tak bude shledáno, že podobně jako zbraň pokut i vězení má výrazně omezenou účinnost, je-li nasazeno proti ubohému a umenšenému občanu dnešní doby. Ani majetek ani svobodu mu vzít nemůžete, nemá je. Nemůžete uvěznit otroka, protože jej nemůžete zotročit.

Obnova barbarství

3) Mnoho lidí, kteří zaslechnou poznámku, že by se nakonec mohli dočkat podrobení tělesným trestům (jak tomu bylo ve všech otrokářských systémech, o nichž jsem kdy slyšel, včetně těch obecně mírných a dokonce úspěšných) se jen nedůvěřivě otřese hrůzou a bude se jim zdát, že obnova takového barbarství je v moderní atmosféře nemyslitelná. Jak daleko máme nebo kolik toho bude třeba k opravdové obnově obrazů a metod z hrubších časů posoudím vzápětí. Nejprve však jako další ze souběžných linií ukazujících k tělesnému trestání zvažme toto: z toho či onoho důvodu staré plnokrevné a svalnaté humanitářství v této věci upadlo v mlčení a zesláblo, zmlklo a zesláblo velmi podivným způsobem a příčině, která to způsobila, dost dobře nerozumím. Víím, že průměrný liberál, průměrný nonkonformistický pastor, průměrný člen Labour Party i průměrný středostavovský socialista při všech svých dobrých vlastnostech trpí velkými nedostatky v tom, co já považuji za respekt k lidské duši. Mám ale za to, že chovají běžný moderní respekt k lidskému tělu. Skutečnost je ovšem jasná a nepopiratelná. Navzdory všemu děsu všech lidských národů, váhání dokonce i našeho zkaženého a panikou sevřeného parlamentu mohou být dnes triumfálně schválena opatření k rozšíření nebo zmnožení fyzického mučení a jeho použití při dalších a nejneurčitěji definovaných kategoriích zločinů. Před třiceti nebo čtyřiceti; ne před dvaceti lety, když pan F. Hugh O'Donnel spolu s dalšími donutil liberální vládu, aby pustila z ruky devíticásou kočku jako škorpiona, jsme se mohli spolehnout na hromadný upřímný odpor proti takovým věcem. Dnes na to spoléhat nemůžeme.

4) Konečně, není ani nutné, aby v továrnách budoucnosti instituce fyzického trestání lidem skutečně připomínala biče z nosorožčí kůže a knuty. Bude ji možné odvinout od mnoha forem fyzické disciplíny, které již zaměstnavatelé používají pod záminkami vzdělávání a hygieny. V některých továrnách už děvčata musí plavat, ať chtějí nebo ne, nebo cvičit gymnastiku, ať se jim to líbí nebo ne. Při pouhém prodloužení nebo ztížení cvičení poslouží pouhé dvě švédské bedny k tomu, aby svou oběť vyčerpaly stejně jako pobyt na skřipci. Zdá se krajně pravděpodobné, že tak tomu bude.

IX. Maska socialismu

Hlavním současným cílem všech upřímných socialistů je zabránit nástupu socialismu. Neříkám to jako úsměšek, ale naopak jako poklonu, poklonu jejich politickému instinktu a občanskému duchu. Připouštím, že to může být považováno za přehánění, ale existuje jistý falešný socialismus, s jehož ustavením by mohli moderní politici docela souhlasit a kdyby se jim to podařilo, bitva ve prospěch chudých by byla ztracena.

Především si musíme povšimnout obecné pravdy o podivné době, v níž žijeme. Nebylo by až tak složité jak se někteří domnívají, aby otrocký stát vypadal jako socialismus, zvláště pro některé pedantičtější socialisty. Je to způsobeno tím, že staří jasní a břitcí vykladači socialismu jako Blatchford či Fred Henderson vždy uváděli, že

ekonomická moc plutokratů spočívá v soukromém vlastnictví. To byla jistě svým způsobem pravda, byť jim příliš často unikalo, že soukromé vlastnictví jako takové není shodné se soukromým vlastnictvím vyhrazeným jen hrstce lidí. Pravda je taková, že situace se od té doby stala spletitější, možná příliš spletitou, když už nechceme říci bláznivou pro přímočaře myslící teoretiky jakým byl Blatchford. Dnešní boháč vládne nejen pomocí soukromého majetku, ale i tím, že veřejného majetku užívá jako by byl jeho soukromým vlastnictvím. Člověk jako lord Murray tahá za nitky, zejména za šňůrky od měšce, ale nejdůležitější na jeho posici je, že všechny šňůrky a nitky se zapletly. Tajná síla peněz, jež měl v držení, nespočívala ani tak v tom, že to byly jeho peníze. Spočívala přesně v tom, že nikdo nevěděl, zda jsou to jeho peníze, peníze jeho nástupce, jeho bratra, Marconioho společnosti, nebo snad liberální strany či anglického národa. Byl to zakopaný poklad, ale nebylo to soukromé vlastnictví. Byl to vrchol plutokracie, protože to nebylo soukromé vlastnictví. Při následování tohoto příkladu bezzásadové neurčitosti ohledně úředních a neúředních peněz a navyklého veselého míchání peněz v kapse s penězi v kase bude docela dobře možné, aby byl boháč prakticky stále stejně bohatý, i kdyby ho teoreticky postihla exekuce. Pan Lloyd George bral jako poslanec 400 liber ročně, ale nejenže má jako ministr mnohem víc, ale může kdykoli vydělat nezměrně větší peníze spekulacemi na základě státních tajemství, jež jsou mu nutně známa. Někteří dokonce tvrdí, že se o něco takového pokusil. Bylo by docela možné, přistříhnout pana George aby bral ne 400 liber ročně, ale čtyři pence denně a přitom mu stále ponechat všechny tyto další obrovské finanční výhody. Musíme mít na paměti, že každý socialistický stát, nějak podobný modernímu státu by musel, ať by byl sebevíc rovnostářský, nakládat s velkými sumami peněz a těšit se velkým vymoženostem a není nepravděpodobné, že by se jimi zabývali a těšili se z nich téměř stejně takřka titíž lidé, byť teoreticky ne jako jedinci, ale jako nástroje. Kupříkladu, ministerský předseda vlastní soukromý dům, který je zároveň hostincem (se smutkem to říkám o tak vynikajícím puritánovi). Předpokládá se, že to je vládní úřad svého druhu, třebaže ve vládních úřadech lidech obvykle nepořádají dětské večírky a nespí tam. Nevím, kde bydlí pan Herbert Samuel, ale nepochybuji, že co se týče vybavení a nábytku se mu vede dobře. Za stávající úřední paralely není třeba kvůli socializaci ani hnout. Není důvod z koberce vytáhnout ani jeden hřebíček s diamantovou hlavičkou, ze zásuvky není nutnou sebrat ani jednu zlatou čajovou lžičku. Nezbytné je jen onačit ten dům za oficiální residenci, jako Downing Street 10. Vůbec se mi nezdá pravděpodobné, že by tato plutokracie, jež se tváří jako byrokracie něco takového skutečně udělala nebo se o to alespoň pokusí. Naši bohatí vládcí se ocitnou v posici, již reptalové v sportovním světě někdy připisují některým „gentlemanských“ hráčů. Tvrdí, že někteří z nich jsou placeni jako všichni ostatní profesionálové, jenže se jejich plat označuje za jejich vydání. Tento systém může fungovat souběžně s teorií rovných mezd, která bude stejně absolutní, jako byla ta, již oheďy přeložil pan Bernard Shaw. Podle státní teorie mohou být pánové Herbert Samuel a pan Lloyd George skromnými občany namáhající se, aby vydělali své čtyři pence denně a nebyli o nic bohatší než portýr nebo uhlíř. Kdyby se našim smyslům ukázalo to, co by mělo být formou pana Herberta Samuela v astrachánovém plášti a automobilu, našli bychom záznam o vydání (pokud vůbec) pod označením: komise pro zkoumání zvýšení rychlostního limitu. Pokud bychom nemohli věřit svým očím, při pohledu na to by vypadalo jako pan Lloyd George ležící v houpací síti a kouřící drahou cigaretu, měli bychom vědět, že se taková vydání dají rozdělit mezi Oddělení výzkumu stavu lan a sítí a Zpravu imperiálního inspektora o stavu kubánského tabákového obchodu.

Myslím, že toto je společnost, kterou vybudují, pokud ji nebudeme stačit rozbít stejně rychle, jako ji oni staví. Vše co obsahuje, snesitelné i nesnesitelné, má jen jeden cíl, který naši předkové obvykle nazývali lichvou. Umění v ní může být dobré nebo špatné, ale vždy to bude reklama lichvářů, její literatura, dobrá i špatná, se bude jen dovolávat patronátu lichvářů, její vědecký výběr bude vybírat podle potřeb lichvářů, její náboženství bude dost milosrdné, aby odpouštělo lichvářům, její vězeňský systém bude dostatečně krutý, aby potlačil všechnu kritiku lichvářů: po pravdě to bude otrokářství a jeho jméno může být docela dobře socialismus.

Nový útok

Dva lehce fungující modely sociální reformy, z nichž jeden nás může jednou osvobodit a druhů navěky zotročit, lze odlišit v nedávném úsilí ve prospěch manželek vojáků — mám na mysli snahu o zvýšení příspěvků pro ně a pokusy zastřít jejich údajné pití. Při předběžných úvahách musíme každopádně na druhou otázku pohlížet odděleně od mých vlastních zvláštních vztahů ke kvašeným lihovinám. Lze se tak stavět ke každému životnímu potěšení a ozdobě, a pokud zvítězí kapitalistický útok, bude tak postupováno vůči jednomu každému z nich. Argument známe, ale příliš často jej nedokážeme jasně vyložit. Řekněme, že zaměstnavatel platí švadleně dvě pence denně, aniž by jí to nějak viditelně pomáhalo k rozkvětu. Možná z nich rozkvétá dokonce tak málo, že i zaměstnavatel z ní tyje s jistými potížemi. Lze udělat jen dvě věci a rozdíl mezi nimi poltí celý sociální a politický svět ve dvě. Je to prubířský kámen, který nám — vždy a ne jen někdy — dovoluje rozlišit mezi ekonomickou rovností a otrokářskou

sociální reformou. Zaměstnavatel může té dříve dát nějakou velkou sumu, třeba šest pencí denně, aby jich užila, jak umí, a spoléhat, že její lepší zdravotní stav a nálada přispějí i prospěchu jeho firmy. Nebo jí může dál dávat šilink týdně, ale označit každíčkou penci podle účelu, na který smí či nesmí být vynaložena. Musí-li švadlena tuhle penci utratit za kytičku fialek, tamtu za románek a další za hračku pro nějaké dítě možná své výdaje víc soustředí na fyzické životní nutnosti a tak se v zaměstnavatelových očích stane výkonnější osobou. Aniž by musel podstoupit strážení výplaty dalších dvou pencí, přidal jí o dvě pence víc na jídlo. Zkrátka se jí dostalo svatého uspokojení v podobě vyšší ceny, aniž by dostala penci navíc.

Náš kapitalista je člověk důmyslný a má mnoho třpytivých vlastností, nejlépe ho ovšem po mém soudu vystihují záda ohnutá pod tíží hanby. Hodina smrti, den zúčtování, exilové útočiště či dům smutku, rytířství nebo vlastenectví, ženství ani vdovství, nic není v tuto svrchovanou hodinu chráněno před jeho malým špinavým trikem s předepisováním diety otrokovi. Jako podobní surovci, kteří vždycky vrazí nohu do otvíraných dveří, když vybírají nájmy ve slumech, je i on vždy připraven vrazit bahnitý klín, kdekoliv vidí puklinu v rozpadajícím se domě nebo prasklinu v rozbitém krbu. Muž, který je alespoň trochu mužem, si nedokáže představit nic hnusnějšího a svatokrádežnějšího, než i jen pouhou otázku, zda žena, která vydala vše, co miluje smrti a vlasti má či nemá ukazovat nějaké slabosti, když se snaží najít si útěchu. Nevím, v kterém případě bych se mohl považovat za předmět zkoumání, zda v případě falešného nebo oprávněného obvinění. Ovšem takový zaměstnavatel-filantrop, jakého jsem právě popsal, není muž ani trochu, protože to vůbec není člověk. Jeví jisté známky vědomí skutečnosti, když své dělníky označuje jako „lidi“ na rozdíl od pánů. Nedokáže pochopit dvornost pouličních prodavačů nebo jemnost obvyklou mezi drožkaři. Považuje tuto sociální reformu poloviční redukcí potravy za dobrou pro jeho obchodní zisk a těžko ho přimět přemýšlet o něčem jiném.

Jsou tu ale lidé, kteří mu pomáhají, jako vévodkyně z Marlborough, a pletou pravou a levou ruku. Těm můžeme legitimně adresovat náš protest a shrnutí několika jim neznámých faktů. Vévodkyně z Marlborough je pokud vím Američanka a to ji od problému zvláštním způsobem odděluje, protože otázka pití je zcela jiná v Americe a zcela jiná v Anglii. Rád bych ale, aby si vévodkyně z Marlborough ve své soukromé studovně položila vedle sebe dvě listiny - Deklaraci nezávislosti a dokument zaznamenávající tyto prosté pravdy:

- 1) Pivo, jež se obvykle pije v hostincích, není lihovina, grog, koktejl ani droga. Je to běžný anglický nápoj pro hašení žízně. Tak je pije nespočet gentlemanů a ještě velmi nedávno je tak pil nespočet dam. Téměř všichni si pamatujeme dámy z předešlé generace, jejichž způsoby by hladce obstály ve Versailles a které pily světlé i silnější pivo zcela běžně. Školáci pili světlé pivo zcela běžně a jejich učitelé jim ho zcela běžně dávali. Říci chudé ženě, že si světlé pivo nesmí dát dřív než na sklonku dne je stejně střílené, jako byste dítěti nebo psu řekli, že nesmí pít vodu.
- 2) Hostince nejsou místem tajných dostaveníček mizerů. Je to otevřené a zřejmé místo s určitým účelem, k němuž ho všichni lidé používali do té doby, dokud se z boháčů nestali snobi a chudáci nezačali být otroky. Stejně tak můžete lidi varovat před Willesden Junction.
- 3) Mnoho chudých lidí žije v domech, které nejsou bez velkých příprav schopny nabídnout odpovídající pohostinství.
- 4) Klima těchto malebných ostrovů nepřeje dlouhým hovorům mezi nejstaršími přáteli na železných parkových lavičkách.
- 5) Půldvanácté dopoledne není brzy ráno pro ženu, která vstává kolem šesté.
- 6) Těla a mysli těchto žen patří Bohu a jim samým.

Nové jméno

Do naší společnosti vstoupilo cosi, co má sílu ji zachránit, ale dosud to nemá jméno. Nikdo ať si ale nemyslí, že bych se hlásil k něčemu nereálnému jen proto, že to dosud nemá jméno. Morálka zvaná puritánství, směr zvaný liberalismus, reakce zvaná toryovská demokracie nejen získaly moc, ale téměř dokončily své dílo předtím, než k nim byla připojena tato jména. Přesto by však bylo myslím dobré nějakým přenositelným a praktickým způsobem označit ty, kdo smýšlejí v našich hlavních starostech stejně jako my. Tedy o tom, že Angličanům právě této chvíli vládnou hrubci, kteří jim odpírají chléb, lháři, kteří jim zapírají nové zprávy a blázni, kteří neumějí vládnout a proto chtějí zotročovat.

Dovolte mi nejprve vysvětlit, proč nejsem spokojen s běžně používaným slovem, jehož jsem často užíval i já a které je v jistém kontextu docela na místě. Myslím tím slovo „rebel“. Pomíjím teď, že mnozí, kdo chápou (je jich mnoho zejména na univerzitách) spravedlnost naší věci by nadále toto slovo používali v jeho starším a vyhraněném smyslu rušitele spravedlivé vlády. Mířím k mnohem praktičtějšímu bodu. Slovo rebel naši věc snižuje. Je příliš mírné a dovoluje našim nepřátelům vyklouznout příliš snadno. V celém západním životě a literatuře existuje tradice Prométhea pohrdajícího hvězdami, muže bojujícího s celým vesmírem a snícího o tom, o čem se

příroda snít ani neodvažuje. To všem má svou cenu na svém místě a ve svých proporcích. Nemá to ale nic společného s naší věcí, spíše ji to velice oslabuje. Plutokraty jen potěší, když se prohlásíme, za kazatele nové morálky, protože zatraceně dobře vědí, že starou zničili. Až příliš je potěšíme, když budou moci na základě našeho vlastního doznání tvrdit, že jsme jen neklidní a negativní, že nejsme nic než to, co my označujeme za rebely a oni za potřeštěnce. To ale není pravda a my jim to nesmíme ani na okamžik dovolit. Modelový milionář je potrhlejší než socialista a Nero je víc praštěný než křesťané. A hrabivost se v dnešních vládních kruzích utrhlá ze řetězu stejně, jako se zbláznila žádostivost v Neronově cirku. Podle všech fungujících a orthodoxních principů rozumnosti je kapitalismus šílenství. Panu Rockefellerovi bych neřekl „Jsem rebel“, ale „Jsem, narozdíl od vás, slušný člověk“.

Naši nepřátelé bez zákona

Klíčové dnes je, že přihlášení se k pouhé vzpouře by oslabilo šokující bezzákonnost našich nepřátel. Představme si, že vydavatelský úředník zdvořile požádá svého zaměstnavatele o zvýšení platu, a když je odmítnut, prohlásí, že tedy musí podat výpověď. Představme si dále, jak ho zaměstnavatel vzápětí omráčí, pevnou podnikatelskou rukou zabalí do balíku z hnědého papíru a odešle guvernérovi Rio de Janeira, Nato požádá policistu, aby mu kvůli tomu slíbil beztrestnost. Ve všech právních a morálních principech je to věrná kopie „deportací stávkujících“. Ti byli přepadáni a unášeni jen kvůli odmítnutí smlouvu a ničemu jinému; šlo o tak zjevně kriminální jednání, že k zakrytí zločinu byl posléze změněn zákon. Teď si představme, že by si nějaký poštovní úředník někde po cestě odsud do Ria de Janeira všiml slabého kopání v hnědém balíku a pokusil se zjistit, co se děje. Řekněme, že by vyhozený úředník mohl papírem zdušeným hlasem vysvětlit, že byl svým založením a povahou rebel. Nemyslíte, že by tím celou záležitost zmírňoval? Nezdá se vám, že by nesl utrpená příkoří příliš pokorně? Možná by ho vyprostili z balíku, ale nejspíš by ho strčili do blázince. Symbolicky řečeno, právě to by s námi rádi udělali. Symbolicky řečeno, ti špinaví mizerové co nám vládnou, nás strčí do blázince — pokud je tam dřív nedostaneme my.

Nebo si představme, že by bankovní pokladník dostal povolení brát z kasy peníze a volně si je strkat do kapes, více či méně je smíchat s vlastními a poté co různé částky z obojích vsadil na „Modrého vraha“ při Derby. Potom si představme, že by se některý z vkladatelů mírně otázel, kdy to bude vyúčtováno a pokladník poté šokovaného tazatele praštil do nosu a rozkřičel se: „Pomlouváči, špinavče!“ a pak snad resignoval na své místo.

Předpokládejme, že by nebyly předloženy žádné účetní knihy. Předpokládejme také, že by odcházející pokladník zaučoval nového a o těch penězích mu nic neřekl, ale svěřil se cti a jemnosti své staropanenské tetičky v Cricklewoodu. Nakonec by se třeba vydal jachtou na cestu do velrybářských lovišť v Severním moři. Přesně tak se, do posledního právního a morálního detailu zachází se stranickými fondy. Co na to ale říkají bankéři? A co klienti? Myslím, že si mohu dovolit slíbit, že bankéř nebude chodit po své kanceláři a vzrušeně vykřikovat: „Jsem rebel, tak je to. Rebel!“ A kdyby řekl prvnímu rozhořčenému vkladateli: „Jste rebel,“ obávám se, že by mu odpověděl: „A vy jste zloděj“. Nemusíme propracovávat argumenty, abychom porušili zákon. Kapitalisté porušili zákon.

Nepotřebuje další moralisování. Stejně tak byste se mohli rozběhnout s výkřiky „Komunismus, komunismus. Podělte se, podělte se,“ za mužem, který utíká s vašimi ukradenými hodinkami.

Chceme pojem, který by každému řekl, že se tu podle všech měřítek a do nejdivočejších krajností rozběhl čirý podvod a krutost a my s nimi bojujeme. Nejsme ve stavu „božské nespokojenosti“, jsme zcela lidsky a naprosto oprávněně rozhněvaní. Tvrdíme, že jsme byli podvedeni a utištěni a jsme to připraveni velmi dobře dokázat před každým tribunálem, který nám dovolí nazvat podvodníka podvodníkem. Současný systém chrání to, že toto většina jeho tribunálů nedovolí. Nenapadá mě právě žádné jméno, jímž by se naše strana mohla odlišit od našich mocnějších a úspěšnějších soků, vyjma jména, jež si dali staří Jakobité- Skromná strana.

Ukořistili naše vlajky

Je mi jasné, že všem novým a nechvalným moderním skutečnostem nemůžeme bezpečně čelit a záviset přitom na starých označeních z devatenáctého století jako socialisté, komunisté, radikálové, liberálové, nebo labouristé. Všechno to jsou ctihodná jména, jež stojí či stála za věcmi, v něž můžeme pořád věřit a aplikovat je na jiné problémy, ne však na tento. Na tato označení již nemáme monopol. Abych byl správně pochopen: nemluvíme teď o filosofickém problému jejich smyslu, ale o praktickém problému jejich používání. Když jsem se prohlásil za radikála, věděl jsem, že se stejně neoznačí pan Balfour a proto takový název měl svůj smysl. Když jsem se prohlásil za socialistu, věděl jsem, že lord Perhyn o sobě nebude tvrdit totéž a proto jsem to mohl říci. Ale kapitalisté se při svém agresivním pochodu, který je hlavní skutečností naší doby, zmocnili našich vlajek i našich standardů ve vojenském i filosofickém smyslu. Je zbytečné pochodovat za barvami, které oni mohou pozvednout též. Věříte v demokracii? I ďáblové tak věří a třesou se. Věříte v odbory? Tak věří i labouristé a třesou se jako roztočená káča. Věříte ve stát? Stejně věří i Samuelsové a šklebí se. Věříte v centralisaci impéria? Totéž platí o

Beitovi. Věříte v decentralisaci impéria? To samé věří Albu. Věříte v bratrství všech lidí a věříte snad, milí bratří, že bratr Arthur Henderson tuto víru nemá? Voláte: „Svět dělníkům“? a myslíte, že Philip Snowden nedělá totéž? Potřebujeme jméno prohlášující, ne že moderní zrada a tyranie jsou zlé, ale že jsou docela doslovně nesnesitelné: a že se budeme jednat podle toho. Skutečně si myslím, že „Meze“ jsou stejně dobré jméno jako každé jiné. V každém případě se mezi námi narodilo něco, co je silné jako dítě Herkules a mezi mé předsudky patří, že chci, aby bylo pokřtěno. Vypisuji inzerát na kmotra a kmotru.

Dělníkovy Dějiny Anglie

To co nemáme a co nám velmi chybí, jsou Dělníkovy dějiny Anglie. Nemám na mysli dějepis napsaný pro dělníky (těch jsou plné popelnice), ale dějiny napsané dělníky nebo z dělnického pohledu. Přál bych si, aby se mohlo pět generací rybářské nebo hornické rodiny vtělit do jednoho člověka a vypovědět svůj příběh.

Je vyloučeno zcela opominout nějaký komentář tak vynikajícího literárního umělce jakým je pan Laurence Housman, ale zde se nezabývám příliš podrobně jeho dobře známým přesvědčením o volebním právu pro ženy, ale spíše myšlenkou, která stojí v pozadí, když ne v jeho případě, tak u ostatních a jež se týká záležitosti skutečného příběhu Anglie. Skutečný příběh je totiž tak úplně odlišný od živého oficiálního vyprávění oficiálních tříd, že dělnická třída dnes již téměř zapomněla na svou vlastní zkušenost. Ten či onen příběh může být docela logicky spojen s hnutím za ženské volební právo a proto je pro tuto chvíli nechám být. Přiznávám se, že pokud se držíme správného a ne špatného příběhu, zdá se mi, že jde o věc podružného a ne prvořadého významu, zda jej s problémem ženského volebního práva spojujeme či nikoliv.

Nuže, obvyklá verze nedávné anglické historie, jak ji od svého dětství vstřebávali nejprůměrněji vzdělaní lidé, vypadá asi takto. Vyvinuli jsme se pozvolna z polovičního barbarství, kdy se všechna moc a veškeré bohatství nacházelo v rukou králů a hrstky šlechticů; nejprve moc králů a v příslušném čase i moc šlechty byla posléze zlomena. Tato postupná vylepšení byla dílem jednotlivých tříd, v nichž se postupně probouzel smysl pro občanství, a proto se domáhaly místa v národních sněmech, často za nepokojů a použití násilí. V důsledku hrozivých lidových akcí dostávala jedna třída za druhou volební právo, jež bylo čím dál víc využíváno k zlepšování jejich sociálních podmínek, až jsme se nakonec téměř stali demokracií — mimo několika výjimek, jako jsou právě ženy.

Nepředpokládám, že by někdo popíral, že něco takového je obecnou ideou vzdělaného muže, který čte noviny a novin, které čte. Je to názor současných veřejných základních škol a vysokých škol, je to součást kultury všech tříd, s nimiž vláda počítá a od začátku do konce na tom není ani slovo pravdy.

Ten velký reformní zákon

Bohatství a politická moc byly ve středověku rozděleny mnohem lidověji než je tomu dnes, ale to všechno pomíneme a budeme se zabývat jen nedávnou historií. Volební právo nebylo v Anglii nikdy poskytováno široce a liberálně, polovina mužů nemá hlas a nevypadá to, že by jej mohli nabýt. Volební právo nebylo nikdy poskytnuto v reakci na tlak probuzených částí demokracie, v každém případě existoval motiv pro jeho poskytnutí pro pohodlí aristokratů. Velký reformní zákon nebyl přijat jako reakce na takové nepokoje, jako byl ten, při němž byl zničen Hrad. Lidé, kteří Hrad zničili, také z velkého reformního zákona žádnou výhodu nezískali. Velký reformní zákon byl přijat, aby zpečetil spojenectví mezi statkářskou aristokracií a bohatým majiteli manufaktur ze severu (tato aliance nám vládne dosud) a hlavním cílem spojenectví bylo zabránit anglickému obyvatelstvu v nabytí jakékoli politické moci ve velkém vzrušení po Francouzské revoluci. Musí si toho všimnout každý, kdo čte například Macaulayovu řeč o chartistech. Další rozšíření volebního práva za Disraeliho nebylo výsledkem intelektuální živosti a čiré republikánské teorie středoviktoriánského zemědělského dělníka, nýbrž dílem politika, který postřehl příležitost shodit whigy a hádal, že některé nejuprávnější postoje úspěšnějšího řemeslníka mu mohou pomoci vyvážit obchodnické radikály. Zatímco se odvíjela tato loutkohra s pouhou abstrakcí voleb ovládaná výlučně podle zájmu oligarchie, pokračovalo ve skutečnosti vytrvalé obírání chudých o veškerou moc a bohatství, až se dnes ocitli na prahu otroctví. Takové jsou Dělníkovy dějiny Anglie.

Jak jsem již řekl, o to, co se stalo s pouhou volební stránkou věci, se zajímám méně do té míry, nakolik nejde o clonu, jež má plutokratům umožnit vyhnout se zodpovědnosti za jejich zločiny předstíráním, že jsou mnohem pokrokovější či vnímavější k lidovým protestům, než byli kdy dříve. A zde je úskalí pro mnohé, kteří mi odpovídali. Jeden kupříkladu říká, že ženy do současné průmyslové situace dohnaly stejné železné ekonomické zákony, které si podrobily muži. Já tvrdím, že muži si nepodrobily železné ekonomické zákony, ale chamtivost a nekřesťanský cynismus jiných mužů. Ovšemže je taková řeč v naprostém souladu s módní a oficiální verzí anglických dějin. Tak se třeba můžete dočíst, jak se v klášterech, kde se mohli nejchudší muži stát mocnými, rozmohla zkaženost a úpadek. Nebo se dočtete, že středověký cech svobodných pracujících podléhal přinejmenším nevyhnutelnému

ekonomickému zákonu. Tohle budete číst a budete číst lži. Stejně dobře by mohli napsat, že Julius Caesar postupně upadl pod Pompeiovou sochou. Stejně dobře byste mohli říci, že Abraham Lincoln podléhal přinejmenším nevyhnutelnému ekonomickému zákonu. Svobodné středověké cechy neupadly, ale byly zavražděny. Muži z masa a kostí se skutečnými puškami a halapartnami, ozbrojeni zákonnými dokumenty živých státníků, rozbili jejich korporace a sebrali jejich finanční hotovost. Rovněž lidé v Cradley Heath nejsou o nic víc obětmi nutného ekonomického zákona než lidé Putumayo. Jsou obětmi strašlivé zrůdy, o jejichž hříších toho bylo od počátku světa mnoho řečeno a o níž bylo kdysi povězeno: „Ať je nám padnout do rukou Božích, neboť veliké je jeho milosrdenství, nechť však nepadneme do rukou člověka“.

Kapitalista je na lavici obžalovaných

Právě ve falešných ekonomických omluvách vykořisťovatele spočívá nebezpečí věčných řečí o tom, jak chudá žena použije svůj hlas a jak jej chudý muž nepoužil. Chudý muž jej nemohl použít, protože mu v tom zabránil bohatý muž a chudé ženě v tom zabránil stejně hrubě a důrazně. Nepopírám samozřejmě, že v anglické povaze a dědictví posledních několika století je cosi, co anglického dělníka činí tolerantnějším ke zlu, než je tomu povětšinou v cizině. To ovšem hlavní fakt morální zodpovědnosti mění jen velmi málo. Nedokonalou paralelou řečeno: kdybychom řekli, že by se černí otroci vzbouřili, kdyby černoši byli inteligentnější, říkali bychom něco rozumného. Pokud bychom ale chtěli tvrdit, že by bylo jakkoli možné považovat za černochovu chybu, že je v tuto chvíli v Americe a ne v Africe, řekli bychom cosi jasně nerozumného. Je zcela nerozumné tvrdit, že na kapitalistické shromaždiště otroků uvrhla anglického dělníka jen jeho netečnost. Na kapitalistické shromaždiště otroků ho dostal kapitalista a velmi zdatný kovář ukul jeho okovy. Právě této velmi tvořivé zločinnosti autorů systému nesmíme dovolit, aby se rozlezla. Kapitalista je dnes na lavici obžalovaných a alespoň nakolik já mu v tom budu moci zabránit, z ní nesmí ven.

Revoluce ve Francii a v Irsku

Bude trvat dlouho, než se z politického organismu podaří odstranit jed stranického systému. Nejvíce nebezpečné jsou přitom některé z jeho nepřímých účinků. Právě teď působí nejničivěji to, že posuzování měřítky stranického systému padělá pro naprostou většinu Angličanů dějiny a to zvláště dějiny revolucí. Padělání dějin spočívá v jejich zjednodušování. Vše se vybarví v modré a žluté, přesně podle naší vlastní pitomé cirkusové politiky, zatímco skutečná revoluce má tolik barev jako úsvit — nebo konec světa. Pokud se těchto omylů nezbavíme, budeme se dopouštět velmi špatných úsudků o revoluci, jež je čím dál pravděpodobnější, zejména v Irsku. Každá lidská obeznamnost s dějinami poví člověku nejprve toto: strany za skutečných revolucí prakticky neexistují. Ty jsou hrou pro klidné časy.

Když porovnáte chlapce, který chodil do jedné z těch velkých soukromých škol, jimž se mylně říká veřejné s jiným, který navštěvoval jednu z těch velkých veřejných škol, nesprávně nazývaných Board Schools, všimnete si jistých rozdílů, zejména v způsobu výslovnosti. Zjistíte ovšem také, že jsou oba zvláštním způsobem angličtí a že jejich vzdělání bylo v zásadě stejné. Témata, o nichž nic neví, jsou také stejná. Nikdy neslyšeli o stejných prostých skutečnostech. Učili se stejné špatné odpovědi na ty samé matoucí otázky. Způsob, jímž etonský učitel mluví o „hraní hry“ a kantor základní školy učí své uličníky zpívat *What is the Meaning of Empire Day?* mají cosi společného. Spojuje je „nehistoričnost“, skutečně neznalá Anglie, ještě méně Irsko či Francie a vůbec nejmenší samozřejmě jakési Francouzské revoluce.

Revoluce prudkého hlasování

Nuže, jaký obecný pojem běžný anglický chlapec, naučený vyslovovat stejnou nevědomost s jedním ze dvou přízvuků, získal a uchovává během svého života o Francouzské revoluci? Je to představa anglické Dolní sněmovny, kde na jedné straně stolu sedí ohromná radikální většina a na druhé drobná toryovská menšina. Většina zde rozhodně hlasuje pro republiku a menšina pevně stojí za monarchií, po dvojích chodbách se potulují dva týmy, které se svými praktikami nijak neliší od našich, až na krátké chvíle ozvláštněné, namísto whisky se sodou a tipy na Marconiho, nepokoji a masakry (to kvůli jistým zvláštním galským způsobům). Mnohem spolehlivější než dějepisci jsou v tomto případě romány. Anglický román o Francii totiž sice nesděluje pravdu o Francii, ale Anglii; ovšem polovina dějepisů neříká pravdu o ničem. A populární smyšlené příběhy svědčí po mém soudu o obecné anglické představě. Francouzská revoluce je bojové hlasování s nebývalým obrácením hlasů. Na jedné straně stojí král s královnou — dobří leč slabí — obklopeni šlechtici s tasenými rapíry, z nichž jsou někteří dobří, mnozí zkažení a všichni dobře vypadají. Proti nim stojí beztvářý a jakoby šílený dav lidských bytostí s rudými čapkami. Všichni jsou slepě za lotry, kteří jsou zároveň rétory. Někteří z nich se před koncem čtvrtého dějství budou před smrtí kát, další

zemřou nekajícně. Vůdcové této vroucí masy tavící všechny lidi v jednoho se jmenovali Mirabeau, Robespierre, Danton, Marat atd. Připouští se, že jejich spojenou zuřivost na ně uvrhla zla starého režimu. Tak myslím vypadá nejobvyklejší anglický pohled na Francouzskou revoluci, který nepřežije čtení dvou stránek libovolných řečí nebo listů z té doby. Ty lidské bytosti byly lidské a tedy různé, složité a nedůsledné. Ovšem bohatý Angličan, revolucí neznalý, vám sotva uvěří, když mu povíte něco o běžných lidských drobnostech případu. Povídejte mu třeba, že Robespierre hodil rudou čapku do bláta a král ji nosil se širokým úšklebkem; že Danton, zuřivý zakladatel republiky hrůzy řekl šlechtici: „Jsem větší monarchista než vy“ a že se skutečně zdá, že konec revolučnímu teroru učinilo zejména úsilí lidí, kteří v něm chtěli pokračovat — a nebude tomu věřit. Nebude tomu věřit, protože v něm není pokory a proto není schopen realismu. Nikdy nepohlédl do svého nitra, a proto nemůže nikdy nahlédnout do nikoho jiného. Skutečnost je taková, že ve francouzské záležitosti držel každý svou individuální pozici. Každý člověk mluvil upřímně, ne-li proto, že by byl upřímný, tak proto, že byl rozhněván. Robespierre mluvil ještě víc než o republice o Bohu, protože se i víc staral o Boha než o republiku. Danton mluvil víc o Francii než o republice, protože ještě víc než o republiku mu šlo o Francii. Marat mluvil o lidstvu víc než o republice či Francii, protože se o ně tento lékař (byť sám trochu lékaře potřeboval) skutečně staral. Šlechtici byli mezi sebou navzájem rozdělení. Postoj krále se výrazně lišil od postoje královna, rozhodně víc než se od sebe kdykoliv v posledních dvaceti letech lišili toryové a liberálové. Některé z mých přátel zarmoutí, když si uvědomí, že král byl liberál a královna tory. Soudím, že žádní jiní dva lidé se k této nejpraktičtější krizi nestavěli přesně stejným způsobem. A právě proto mezi byla mezi nimi zachráněna Evropa. Právě tehdy, když opravdu nahlížíte jednotu lidstva, skutečně poznáváte jeho rozmanitost. Když řekneme, že jakmile lidé skutečně pochopí, že jsou bratry, začnou se ihned přát, není to prostořekost, ale posvátná pravda.

Oživená skutečnost

Tyto věci se ve vší reálnosti opakují v irské revoluci. Nemůžete ji zaměnit za stranický systém. Všichni se bouří a proto každý říká pravdu. Nacionalisté se budou starat hlavně o národ, jak se o něj staral Danton a obránci hranic. Kněží budou pečovat především o náboženství, jako je měl především na mysli Robespierre. Socialisté se budou starat v první řadě o nápravu fyzického strádání, což byli i hlavní Maratovou starostí. Právě z těchto skutečných rozdílů mohou vznikat skutečné věci, třeba moderní francouzská demokracie. Právě v takové houževnatosti vidíme, že na postoji někoho druhého cosi je. Ti vycvičení v stranické disciplíně nevidí nic ani v současnosti ani v minulosti. A kde není nic, tam je Satan. V naší politice už dávno nedošlo ani ke skutečné bitvě, ale ani ke skutečnému vyjednávání. Nikdo nejednal, jako jednali Gladstone s Parnellem—oba věděli o moci druhého. Při skutečných revolucích však člověk poznává, že lidé spolu nemohou souhlasit, pokud spolu nejprve nesouhlasí.

Jeden příklad liberalismu

Jedny anglické noviny ve mně vzbuzují skoro stejný pocit, jaký choval Tom Pinch ve chvíli, kdy ho našel pan Pecksniff. Boj o Dickense byl součástí všeobecného útoku na všechny demokaty v osmdesátých a devadesátých letech, který vpustil dovnitř současnou drzou plutokracii. Mezi věci, které se hodilo říkat o Dickensovi v salónech bylo, že v něm nebylo jemnosti a že nedokázal popsat složité utváření mysli. Byla to, jako řada jiných salonních řečí, lež. Dickens byl velmi nevyrovnaný autor a úspěch se u něj střídal se selháním, jeho úspěchy jsou však často stejně jemné jako prosté. Vezmeme-li si jen samotného Martina Chuzzlewite, mohu nazvat vtip o lordu No-zoo prostým, ale za jemný vtip mohu označit vidění dřevěné nohy paní Todgersové. Žádné uspořádání mysli nebylo nikdy tak vnitřně rozporné a přitom realistické jako to, které Dickens popisuje, když vlastně říká, že i když Pinch věděl, že nikdy neexistovala v ideálním smyslu taková osoba jako Pecksniff, přesto se nemohl přimět, aby urazil tvář a podobu obsaženou v legendě. Paralela s liberální žurnalistikou není dokonalá, protože ta byla kdysi upřímná, zatímco Pecksniff nejspíš nikdy upřímný nebyl. A i když dospějí k pocitu konečné neslučitelnosti nálad, přesto Pecksniff nikdy nebyl tak pecksniffovský jak se tomu později stalo s žurnalistikou. Porovnání je nicméně úplné do té míry, že já plně sdílím všechnu váhavost pana Pinche. Jednomu starému pohanskému králi radil jistý keltský světec aby, tuším, spálil, co uctívá a uctíval, co pálí. Jsem plně připraven, pokud mi někdo dokáže, že jsem se zmýlil, uctívat co jsem spálil, ale pociťuji neochotu hraničící se slabostí spálit, co jsem uctíval. Myslím, že takové slabosti je třeba zejména v časech tak zlých jako jsou naše, kdy (řečeno velmi moudrými slovy pana Orange) je třeba tolik vykonat a tak málo ochotných a připravených lidí. Proto tento článek věnuji zamyšlení nad jedním případem ohromné nízkosti, do níž liberální žurnalistika upadla.

Myšlenkový rozpad Fleet Streetu

K jednomu nebo dvěma paprskům světla na našem obzoru patří i to, že morální kolaps těchto novin byl současně provázen i jejich mentálním krachem. Dnešní oficiální listy, třeba Daily News nebo Daily Chronicle (nakolik se zabývá politikou), se prostě nemohou přít a ani to nepředstírají. Za řešení, požadované bohatými považují to, které obvykle neznamena stát s rukama nad hlavou, ale ležet tváří k zemi. Vedle jisté bezstarostnosti vyvolané spěchem i únavu, s níž máchají svými argumenty či lépe řečeno neochotou polemizovat, je tu ovšem ještě jedna pozoruhodná vlastnost jejich degenerace. Netisknou sofisitky, tisknou už cokoliv. Nelze říci, že by nějak výrazně otravovaly čtenářovu mysl, spíše předpokládá, že žádnou nemá. Jeden takový list kupříkladu otiskl článek o siru Stuartu Samuelovi, který možná bude poté, co porušil velký liberální protikorupční předpis, skutečně vyzván, aby zaplatil patřičnou pokutu — navzdory faktu, že si to velmi dobře může dovolit. Pokud si dobře pamatují, psalo se v tom článku, že takové rozhodnutí vzbudí všeobecné překvapení a jisté rozhořčení. Možná je pravda, že když moderní vláda přinutí velmi bohatého kapitalistu podříditi se jeho vlastním zákonům, způsobí to velké překvapení. Zda to vyvolá všeobecné pohoršení, závisí spíše na tom, zda se naše veškeré společenské vztahy omezují na Park Line, nebo nějaký jiný ze zlata vyrobený svinčiček. Žurnalista ovšem pokračuje, jeho krk se z límce zvedá výš a výš a vlasy na hlavě mu víc a víc vstávají — jeho podobnost s Dickensovým originálem je zkrátka čím dál větší — a říká, že si nemyslí, že by protikorupční zákon měl být méně přísný, ale že by toto břímě měla nést celá společnost. To by mohlo znamenat, že kdykoli boháč poruší zákon, měli by k zaplacení jeho pokuty být donuceni všichni chudáci. Předpokládám však méně šílený smysl jeho tvrzení. Chtěl tím, předpokládám, říci, že k pohnání takového pachatele před soud má být užita veškerá společenská moc. To samozřejmě může znamenat pouze to, že o věci rozhodne instrument dosud považovaný za představitele veškeré společenské moci. Jinými slovy řečeno, má vláda soudit vládu. Zde vidíme naprosto čistý kus hrubé logiky. Nemusíme zacházet do dalších jemností onoho článku — jako když autor píše, že „za starých dob musel být parlament chráněn před královským vměšováním lidmi z ulice.“ Dnes musí být parlament chráněn před lidmi z ulice. Parlament je prostě tou nejošklivější a nejvíce ošklivenou z našich národních institucí, vše je dostatečně zjevné. Zajímavá je ovšem čirá a do očí bijící pomýlenost pokusu o odpověď.

Úpadek novinářiny

Kdysi dávno, ještě předtím než všichni liberálové vymřeli, přišel jeden liberál s návrhem zákona, který měl zabránit tomu, aby byl parlament napěchován pouhými otroky finančních zájmů. Pro ten účel ustanovil vynikající demokratický princip, že soukromý občan jako takový — byl pojmenován obecný informátor — může protestovat proti veřejné korupci. Myslím, že ubohé stranické listy se skutečně omezily jen na hraní si s těmi dvěma slovíčky a jejich degenerací v moderním jazyce. Nuže slovo common v označení obecného informátora znamená přesně to, co v „common sense“ nebo v Book of Common Prayers či (a především) v House of Commons. Neznamená to nic nízkého ani vulgárního, ať se o to snaží, jak chtějí. Jediný rozdíl je v tom, že Dolní sněmovna je skutečně nízká a vulgární, kdežto obecný informátor nikoli. To samé platí o slově informátor. Není to špeh nebo donašeč. Znamená někoho, kdo poskytuje informace. Znamená to, co by mělo znamenat slovo žurnalista. Jediný rozdíl je v tom, že obecný informátor může dostat zaplacen, když řekne pravdu. Kdyby totéž udělal obecný novinář, přišel by na buben.

Před stranickým novinářem tedy stojí toto: pokud skutečně míní, že korupční jednání mezi vládou a podnikatelem má soudit veřejné mínění, musí (v současnosti) tím myslet parlament, tedy stranickou mašinerii, která parlamentem vládně. Musí se rozhodnout mezi dvěma názory. Buď si myslí, že vláda nemůže být zkorumpovaná. Nebo si myslí, že mezi charakteristické vlastnosti zkorumpované vlády patří, že odsuzuje svou vlastní zkorumpovanost. Směji se a ponechávám ho jeho výběru.

Únava na Fleet Street

Proč je moderní stranická žurnalistika tak špatná? Je dokonce ještě horší než by chtěla být. Velebí své absurdní politické vůdce za všech okolností, ale nějak se jí daří zobrazovat je jako ještě hlupáky než jsou ve skutečnosti. Tato neohrabanost se projevuje i na fotografiích zachycujících veřejně činné osoby na veřejných shromážděních. Rozumný politik (pokud takový živočich existuje) by asi muže, který chce fotit při vystoupení, mýnil zabít. Obecný dojem z něčí gestikulace nebo hry rysů totiž vzniká z řady pomíjivých okamžiků, v nichž může pokaždé vyhlížet hůře než v celkovém dojmu. Pan Augustine Birrell může přednést vcelku rozumnou a zábavnou řeč, aniž by si posluchači vůbec všimli okamžiku, kdy si upravil vázanku. Když ho ale v tu chvíli vyfotíte, bude vypadat jako by si křečovitě držel krk v agonii škrcení a hlavu měl nakloněnu na stranu jako oběšenec. Sir Edward Carson může přednést zcela vynikající řeč, která by nikoho nenudila, ale sám může být natolik unaven, že přenesse váhu z jedné nohy na druhou. Když v tu chvíli zmáčknete aparát, bude vypadat jako by měl jednu nohu strnule ve vzduchu a

zíval, že by mohl spolknout všechny posluchače. Ovšem ty nejvýraznější projevy zvláštní nejasnosti a dovednosti odhalit vaše vlastní favority ve špatném světle najdeme v tom, co noviny píší. Není to ani tak, že by stranický tisk nemluvil pravdu, ale říká jí právě tolik, aby bylo jasné, že lže. Mezi hlavní trapasy stranických žurnalistů patří podivuhodný druh patosu. Nejprve vám řeknou, že kterýsi státník řekl cosi brilantním stylem nebo s trefným vtípem a jak publikum reagovalo naprostým zděšením nebo vybuchlo potleskem. Pak vám řeknou, co ten člověk řekl. Oslové pitomí !

Šílené přehánění

Zde je příklad z pojednání vůdčího liberálního listu o debatě o Home Rule. Jsem stoupencem Home Rule a tak bych měl v této věci stát na straně listu. Pouze jej cituji jako příklad prapodivného způsobu psaní, který bláznivým přeháněním působí, že jeho hrdinové vypadají menší než ve skutečnosti.

Píší: Bylo divné takto mluvit o „pokryteckém podvodu“ a pan Asquith, který věděl, že se ocitá v největší bitvě své politické kariéry, nemilosrdně opětoval úder. „Chci nejdříve vědět,“ řekl a rychle pohlédl ke svým stoupencům, „zda jsou mé návrhy přijaty.“

Toť vše. Opravdu nechápu, proč by měl být nešťastník Asquith představen jak se, tím co řekl, proviňuje proti křesťanské ctnosti milosrdenství. Sám bych v podobném duchu napsal celé odstavce a každý by mohl obsahovat pichlavý a možná bezohledný epigram. Například: Arcibiskup z Canterbury pochopil, že nyní může volit jen mezi zapřením Boha nebo získáním mučednické koruny smrti na mučidlech a promluvil s planoucím náboženskou horlivostí, která by za méně vypjatých okolností vypadala jako fanaticismus. „Bohoslužba pro děti“, pronesl pevně, tváří ke shromáždění, „bude dnes jako obyčejně o půl páte odpoledne.“ Nebo: Lord Robertus právě pochopil, že nyní nastane Armageddon a pokud v této bitvě proti drtivé přesile podlehne, bude nezávislost Anglie navždy zničena; promluvil ke svým vojákům (díval se na ně a nepadal z koně) a pronesl řeč, jíž uvedl do varu jejich národní cítění a jež by v klidnějších časech zněla krvelačně. Zakončil ji oslavovaným konstatováním, že máme příjemný den.

Ještě více by nás mohlo rozrušit, kdybychom četli třeba toto: „Královská astronom pochopil, že země bude rozbita na kusy kometou, pokud nebudou náležitě zváženy jeho požadavky ohledně bezdrátového telegrafu. Přednesl tedy v Královské společnosti řeč, jež by za jiných okolností vypadala nemístně dogmaticky a emociálně, bez dostatečného vědeckého agnosticizmu. Tato řeč (pronesl ji, aniž by se pokusil postavit se na hlavu) obsahovala i zapálené ba zuřivé prohlášení, že je v zásadě snazší dívat se na hvězdy v noci než ve dne. Na základě svého rozumu a svědomí nedokážu pochopit, proč by měl být kterýkoliv ze smyšlených odstavců podivnější než ten skutečný. Nikdo by nevěřil, že pan Asquith považoval tyto opožděné a opatrné kompromisy ohledně Home Rule za „největší bitvu své kariéry“. Je vůči němu toliko spravedlivé říci, že má za sebou větší boje než tento. Nikdo neuvěří, že by jakékoli shromáždění ohromila či zděsila otázka, zda jsou něčí návrhy přijaty. Kdepak, pro parlament by bylo mnohem lepší, kdyby byly jeho dveře opět uzavřeny a reportérům byl zapovězen přístup. V takovém případě by se ke sluchu veřejnosti dostaly skutečné pověsti o gigantické výmluvnosti, jako je zvěčnělá Pittova replika na obvinění mladými nebo Foxovo prosazování myšlenky války jako kompromisu. Byly by mnohem lepší držet se starých zvyků a nedovolit žádnému reportérovi přístup, než se držet novot a vybrat ty k pohledání nejpitomější reportéry.

Jejich náklad lži

Proč tedy lidé z Fleet Street plácají takové voloviny? Lidi z Fleet Street nejsou hlupáci. Většina z nich poznala skutečnost díky práci, jiní vinou hladovění, další skrze zatracení, nebo něco zatraceně podobného. Myslím, že prostá a závažná pravda zní, že jsou unaveni svou prací.

Jak říká generál v Rostandově hře: „la fatigue!“

Opravdu věřím, že toto je jeden ze způsobů, jimiž je Bůh (nerozčilujte se, Příroda, pokud libo) neočekávaně pomstěn na hanebných a nerozumných. Konkrétně zde vidíme, jak veškerá lidská morální ale i fyzická houževnatost bere za své pod takovým nápoem lží. Novináři další své úvodníky parlamentní zpravodajství. Jdou a dělají to, jako odsouzenec sbírá koudel. Problém však není v tom, že nás jejich články nudí, ale v tom, že se nudí oni. Dělají svou práci hůře, protože ji dělají chabě a bez lidského zápalu. Dělají ji chabě, kvůli tomu co jsme už řekli v této knize mnohokrát: nedělají ji totiž pro monarchii, pro niž by muži byli s to umřít, ani pro demokracii pro niž by muži byli s to umřít, ani pro aristokracii pro niž by muži byli s to umřít. Dělají ji pro takřečený kapitalismus, který se v historii jasně vyjímá mnoha podivnými způsoby. Nejpodivnější však je, že jej nikdy nikdo nemiloval a nikdy pro něj nikdo neumřel.

Amnestovaná agrese

Má-li vůbec kdy z tohoto rudého zbořeníšně vzejít něco podobného spravedlivé republice, je nezbytné, aby naše názory byly skutečné pohledy, tedy letmá nahlédnutí na životy a krajiny vně nás. Je nezbytné, aby to nebyly opiové vize, které začínají a končí v dýmu — a až příliš často v dýmu z kanónů. Nebudu se proto vůbec omlouvat za to, že se vracím k čistě praktickému a realistickému bodu, jak jsem zdůraznil minulý týden: jde o fakt, že můžeme přijít o vše, co bychom mohli získat, pokud opustíme myšlenku, že odpovědná osoba je zodpovědná. Je tomu tak kupříkladu s jednou či dvěma záležitostmi, ve kterých se britská vláda či britská veřejnost chovají skutečně špatně. První a nejhorší je nerozšíření moratoria či klidu mezi věřitelem a dlužníkem právě tam, kde jsou nejchudší dlužníci a nejkřutější věřitelé. Je to hanebnost a bude ještě hanebnější pro ty, kdo považují válku za správnou než pro ty, kdo ji považují za špatnou. Každý ví, že právě ti, kdo splácí své dluhy nejobtížněji, se je snaží splácet vytrvale. Pro chudáka může být splátka stejně nepředložená jako spekulace. Pro boháče může být bankrot stejně bezpečný jako bankovní sejf. Když vezmeme v potaz, z jaké třídy pochází prostí vojáci, shledáme ukrutnou zlovolnost v tom, jak si v cizině kupujeme jejich krev, zatímco doma prodáváme jejich rány. Mimochodem angličtina je plná jemných paradoxů. Mluvíme o prostých vojácích, protože jsou to skutečně veřejní vojáci a mluvíme o veřejných školách, protože jsou skutečně soukromé. V každém případě je to zlo, jemuž musíme odporovat, v míru i ve válce.

Je nutno dorážet

Dokud o tom však mluvíme jako o temném závěru, k němuž dospěl anonymní klub přezdívaný parlament nebo maskovaný tribunál, kterému se říká kabinet, nikdy takové zlo nenapravíme. Za nespravedlnost je někdo oficiálně zodpovědný a na něj musíme dorážet. Jiný příklad sice méně závažný, ale zábavnější je pitomý anglický bojkot Německa zahrnující i německou hudbu. Ani na okamžik nevěřím, že by anglický lid byl tak vybíravý. Má se snad anglickým umělcům, kteří se zabývají specificky anglickým uměním akvarelu zakázat používání pruské modři? Mají všechny staré dámy postřílet své pomořanské psy? Ale i když se tomu bude Anglie smát, bude v tom pokračovat, dokud se nezeptáme, kdo jsou ti lidé přesvědčení, že bychom se měli chvět hrůzou při pomýšlení na rýnské balady. Určitě bychom zjistili, že jsou to kapitalisté. A velmi pravděpodobně by se ukázalo, že jsou to cizinci.

Před několika dny Oficiální rada Nezávislé Labour Party, nebo Nezávislá rada Oficiální Labour Party, či snad Nezávislá a oficiální rada Labour Party (jsem z těch titulů a označení trochu nervózní, ale zdá se, že označují to samé) uvedla své prohlášení tím, že je obtížné připsat jednotlivým národům míru zodpovědnosti za vypuknutí války. Poté se nad válkou jménem labouristů, ale jazykem mé romantické střední třídy, rozhořekoval pisatel v Christian Commonwealth, který uvedl, že za tuto velkou válečnou pohromu musí sdílet zodpovědnost všechny národy. Nuže, přesně tak dlouho, dokud budeme mluvit takhle, bude válka střídát válku a pohroma pohromu až do skonání světa. Rovná se to příslibu odpuštění pro každého podněcovatele sváru. Je to amnestie pro úkladné vrahy. Ve chvíli, kdokoliv přepadne jakéhokoliv jiného člověka, činí všechny lidi stejně špatnými jako je on sám. Jediné co udělá je, že kohosi bodne a zmizí v mlze zapomnětlivosti. Taková nauka opravdu potěší skutečné ocelové jestřáby a dravčí Říše. Budou tleskat labouristické komisi nebo výboru, nebo jak se to jmenuje. Vědomě se dopustí celého zločinu jen se čtvrtinou svědomí — budou stejně připraveni podělit se o vzpomínku jako se rozdělit o kořist. Velmoci si rozdělí zodpovědnost stejně chladně, jako rozdělily Polsko.

Tak odporné břemeno

Přesto však stále pokorně a tvrdohlavě předkládám své tvrzení: nemůžete válku skončit, dokud se nezeptáte, kdo ji začal. Pokud si myslíte, že ji začal někdo jiný a ne Německo, obviňte toho někoho jiného: neobviňujte každého a nikoho. Třeba si myslíte, že se má malý suverénní národ, svěží po dvou válečných triumfech, sám zbavit koruny než nastane jitro, protože synovec sousední říše byl zabit jeho poddaným. Dobrá. Obviňujte Srbsko a možná, podle míry vašeho vlivu, zabráníte umíněnosti malých království, nebo třeba i zastřelení prince. Možná soudíte, že je to celé velké ruské spiknutí, kde je Francie za hlupáka a Srbsko slouží jako záminka. Dobrá. Dejte tedy vinu Rusku a podle toho jak velký máte vliv, můžete zabránit tomu, aby velké říše omlouvaly své výpady národnostními výmluvami. Možná kladete za vinu Francii, že cítí něco, co vy byste nazval „pomstychtivost“ a já vůlí po vrácení ukradeného majetku. Možná obviňujete Belgii, že je tak sentimentální kvůli svým hranicím, nebo Anglii, že je tak sentimentální kvůli slovu, které dala. Je-li tomu tak, haňte je, nebo kohokoliv, kdo si to podle vás zaslouží. Je klidně možné i to, že si myslíte, jako já, že nás monarchie vložila odporné břímě, které jsem nepojmenoval, protože čím dál méně ztrácím čas nadáváním. Je-li však v Evropě vojenský stát, který nemá ruské náboženství a přece pomáhal Rusku tyranisovat Poláky, pak se tento stát nestará o náboženství, ale o tyranii. Je-li v Evropě stát,

který nemá rakouské náboženství, ale pomáhal Rakousku šikanovat Srby, pak to není stát starající se o víru, nýbrž o šikanování. Pokud bude v Evropě národ nebo knížectví, které nerespektují ani republiky ani náboženství a politické ideály Paříže pro ně budou stejným mýtem jako mystický ideál Moskvy, pak viňte je a udělejte ještě víc. Řečeno správnými a vysoce theologickými slovy Roberta Blatchforda, zažeňte je do pekla, odkud přišly.

Pláč nad prolitou krví

Ale ať už budete dělat cokoli, neházejte všem za krk vinu za něco, co musel udělat někdo. Možná není dobré plakat nad prolitou krví o nic víc než nad rozlitym mlékem. Viníka ale nenajdeme, pokud budeme všechny polévat mlékem nebo mazat každého krví. Ještě méně věci pomůžeme, když budeme ředit mléko, nebo krev, našimi slzami. Říkat, že odpovědnost nesou všichni, znamená tvrdit, že zodpovědný není nikdo. Pokud se v budoucnu dočkáme ruské anexe Podkarpatské Rusi (jako součásti někdejšího moskevského království), nebo až Bavorsko najde zalíbení v Bank of England, či až se král Kanibalských ostrovů bude dožadovat se na Anglii a Americe tributu chlapců a dívek k jídlu, můžeme s jistotou očekávat, že předseda labouristů povstane, odkašle si a pronese: „Bylo by obtížné zvážit míru viny, plynoucí z různých nároků, které...“

Obnovte dvorního šaška

Doufám, že vláda nezamýšlí právě teď jmenovat poeta laureate. Těžko na to bude mít, domnívám se, vhodnou náladu. Věci, před nimiž naše země stojí, se sice výborně hodí pro dobrou detektivku, ale pro národní epické básně jsou poněkud depresivní. Šovinistická literatura národ vždy oslabuje, ale i zdravě vlastenecká literatura potřebuje vhodnou dobu a příležitost. Kupříkladu pan Newbolt (který byl na toto místo navrhován) je velmi dobrý básník, ale jeho vlastenecká lyrika by nyní vlastenci spíše rvala uši. Staráme se o naše praktické námořnické dovednosti až příliš, než abychom byli přesvědčeni, že se vrátí Drake a „probudí je na Kanále, jak už je jednou kdysi probudil“. Máme naopak nepříjemný pocit, že jeho lodi mohou najednou skončit na dně, protože kapitalisté přiměli Lloyd George, aby zrušil čáru pro náklad. Nikdo dnes nemůže zapřísahat, nemá-li být chápán ironicky, oba stranické týmy, aby „hrály, jen s chutí hrály tu svou hru“ nebo aby „jim byla hra ceny milejší.“ Nemáme dnes ani žádného národního hrdinu v uniformě — ledaže by to byl major Archer-Shee — o němž by nejspíš každý řekl: sed miles, sed pro patria. Přesto pan Newbolt jednu nádhernou báseň, jež se může mísit s našimi současnými pocity, napsal, avšak běda, je to docela jiná nota. Mám na mysli tu, v níž se ozývá Turnerova představa staré dřevěné lodi, s níž mizí všechny vzpomínky na anglickou udatnost:

There's a far bell ringing

At the setting of the sun,

And a phantom voice is singing

Of the great days done.

There's a far bell ringing,

And a phantom voice is singing

Of a fame forever clinging

To the great days done.

For the sunset breezes shiver,

Temeraire, Temeraire,

And she's fading down the river....

Zní z dále zvon

do slunce západu.

Skrytý hlas zpívá

o velkých dnech, jež minuly

Zní z dále zvon.

Skrytý hlas zpívá

o věhlasu jež věčně lne

k velkým dnům minulým

v třepotu větru soumraku

Temeraire, Temeraire

po proudu řeky mizí. (provizorní nebásnický překlad)

Jistě ani vy, ani já nevíme, zda po řece zmizela nebo ne. Docela nám postačí, když budeme jako král Alfréd vědět, že na obou březích Temže se vylodila spousta pirátů.

Nemožná chvála i prorocství

City patriot může v současné době uspokojit jen jeden druh vlastenecké básně. Dozajista to ovšem není ta, která by se čekala od oficiálního básníka, ať podle nejvyšší nebo nejnižší teorie jeho úřadu. Poet Laureate je buď velký minstrel vyzpěvující vítězství velkého krále, nebo dvorský úředník stejně běžný jako kdejaký komoří. V prvním případě mohou být jeho chvály pravdivé, v druhém to budou téměř vždy lži, ale v každém případě je jeho povinností chválit. Co by však měl chválit zrovna teď, to je opravdu těžko říct. A nemá-li naději skutečný básník, pak tím méně má naději skutečný prorok. To, co Newman nazval tuším prorockým úřadem, tedy institucí inspirovaného protestu i proti inspirovanému náboženství, by v moderní Anglii nemohlo fungovat. Nezdá se, že by si dvůr držel krotkého proroka kvůli tomu, aby ho povzbuzoval k divokosti. Není pravděpodobné, že by platil člověka hlásajícího, že vlci budou výt na Downing Street a supi si postaví hnízda v Buckinghamském paláci. Lidstvo

pokročilo tak, že tyto dvě věci jsou nadobro nemožné. Nemůže mít velkého básníka chválicího krále. Nemůžeme mít velkého proroka kárajícího krále. Musíme tedy zvolit třetí možnost.

Místo pro blázna

Proč místo dvorského básníka neobnovit úřad dvorního šaška? Je to jediný člověk, který může u dvora, ať královského nebo soudního, něco dobrého udělat. Současná politická situace se naprosto nehodí pro velkého básníka, ale je zcela příhodná pro velkého klauna. Starý šašek se těšil jistým privilegiím: nemůžete se ošklíbat nad bláznovými žerty, jako se nemůžete mračit na kaplanovo kázání. Nuže, současná anglická vláda nepotřebuje ani vážně míněnou chválu ani vážná napomenutí, nýbrž satiru. Jinými slovy, potřebuje s chutí podaný realismus. Když král Ludvík IX. neočekávaně navštívil s malým doprovodem svého nepřítel vévodu burgundského, řekl vévodův šašek, že by měl dát králi svou šaškovskou čepici, protože se král ukázal být bláznem. Když se ho vévoda zeptal: „Myslíš, že bych s ním jednal s patřičným respektem?“, blázen odpověděl: „Tak ji dám tobě“. To je něco, co musí být dovoleno někomu říci dnes. Když to ovšem teď řeknete, dostanete pokutu aspoň sto liber.

Carsonovo dilema

Nedávné události nepatří k těm, o nichž by člověk mohl vtipkovat. Jsou to totiž skutečně a samy o sobě vtipy. Chci tím říct, že v samotné situaci je jakýsi epigram nerozumnosti, jako v té, kdy byl džem včera a džem zítra, ale nikdy žádný džem dnes. Vezměme si kupříkladu mimořádný případ sira Edwarda Carsona. Nejde o to, zda jeho postoj v Belfastu chápeme jako vzdor upřímného a dogmatického rebela nebo prachobyčejnou kašpařinu. Nejde ani o to, zda si o jeho obhajobě vlády v Old Bailey myslíme, že je to rytířsky a váhavě vykonaná povinnost přítele či advokáta, nebo jen pouhý příklad právníka, který za pořádný případ prodá duši. Jde o to, že ať schvalujeme kteroukoliv z obou akcí nebo přijímáme kterékoliv ze čtyřech vysvětlení, zůstává pozice sira Edwarda nadále šíleně nesmyslná. Z tohoto dilematu nelze uniknout žádným argumentem. Lze namítat, že zákony a obyčejně dlužno poslouchat, nehledě na naše soukromé pocity a že je zvykem u takovýchto případů převzít zastupování. Je tu ovšem ještě zaběhanější zvyk dodržovat parlamentní zákony a uchovávat mír. Lze namítnout, že mimořádně špatná politika vlády ospravedlňuje lidi v Ulsteru i kdekoliv jinde, aby odmítli dodržovat zákony. Pak je to ale ještě více ospravedlňuje, aby odmítli profesionální vystupování před soudem. Etiketa nemůže být současně tak nedůležitá, aby Carson směl střílet po královských uniformách a zároveň tak důležitá, aby musel být vždy připraven obléci tu svou. Vláda nemůže mít současně tak mizernou pověst, že Carson nemusí odkládat svou pušku a zároveň být tak vážená, aby se cítil povinen nasadit paruku. Carson nemůže být v jednu chvíli tak rozhorlený, aby zabíjel kvůli tomu, co považuje za dobrou věc a současně obhajoval věci, již považuje za špatnou. Poslušnost nebo neposlušnost, konvenčnost nebo nekonvenčnost, dopis právního zástupce nemůže být posvátnější než královský výnos a modrý pytel nemůže být rozumnější než britská vlajka. Jde o hloupost, na niž po přečtení zapomeneme, jediná potíž spočívá v hledání dostatečně dobrého vtipu, který by ji vyjádřil. A to je záležitost pro dvorního šaška. Fantasie o ní může být předvedena jen jako velký obřadný podvod. Carson, doprovázený zeleně oděnými minstrely, musí být korunován trojlístky bílého jetele a smaragdy za zvuků *Wearing the Green*.

Klábosení po telegrafu pozdě v noci

Stejně tak tomu ovšem je se všemi nedávnými událostmi. Jsou to kanadské žertíky. Takové vtipy není třeba dělat, je nutno je pouze vypointovat. Vy ani já nejednáme a nemluvíme, jako jednájí a mluví bratři Isaacové, podle svého nejlepšího mínění o sobě a jejich mínění o sobě je beze vší pochyby výtečné. Vy ani já neříkáme, že jste se se svým bratrem sešli „na rodinné slavnosti“, jako by to byl nekonečně vzdálený bratranec, s nímž se vídáte jen o vánocích. Když mě nebo vás napadne popovídat si s tímž bratrem o obědě nebo hornické stávce nepoužíváme obvykle bezdrátový telegraf nebo transatlantický hovor jako ten nejsamozřejmější a nejekonomičtější kanál pro výlev naší pozdní povídanosti. Když vy nebo já mluvíme o výstavbě železnice někde mezi Kočkovcemi a Psovem netvrdíme, že zřízení stanice v Kočkově nebude mít žádný ekonomický dopad na zřízení stanice v Psově. Vy ani já nebudeme považovat za upřímné tvrzení, že když jsme na jednom konci telefonní linky, nemáme žádné spojení s druhým. Takové věci patří do oblasti frašky a je třeba s nimi podle toho zacházet.

A šašek bude volný

Tribun lidu římské republiky byl stejně nedotknutelný jako vyslanec, velmi podobná myšlenka stála za Beckettovým pokusem vyjmout kněze, lidového oblíbence, z pravomoci obecných soudů. Nemáme tribuna, protože nemáme republiku. Nemáme kněze, protože nemáme náboženství. To nejlepší co zasloužíme, nebo čeho se můžeme nadít, je šašek, který dostane svobodu a který nás vysvobodí smíchem.

Kterak netrefit pointu

Dnešní političtí novináři dovedli velmi jemné umění vyhýbat se pointě k jisté dokonalosti. Pointa je obvykle velmi ostrá a navíc je ostrá na obou koncích. To znamená, že se obě strany nepříjemně napíchnou, pokud se jí zcela nevyhnou. Slyšel jsem nedávno předvolební řeč oficiálního liberálního kandidáta v místě, kde žiji a třebaže byla přinejmenším logičtější a více oproštěná od frází než většina dalších projevů stejného druhu, přesto byla vynikajícím příkladem vyhýbání se pointě. Kandidát ucházející se o mandát ve Wycombe, středisku volebního obvodu Bucks, nudil řečí o volném obchodu, pozemkové reformě a vzdělání, takže kdokoliv by ji četl nedokázal by si představit, že se ve Wycombe, středisku významného a zásadního podnikání, jemuž vděčí za svůj rozmach, již několik měsíců odehrává zuřivý zápas o spravedlnost mezi bohatými a chudými, jako za skutečné Francouzské revoluce. Kandidát se ale o něm slovem nezmiňoval. Je to jako kdyby během krize francouzského teroru někdo kandidoval na poslance v Paříži a vůbec nemluvil o monarchii či republice, nepromluvil o masakrech, neutrousil ani slovo o válce, nýbrž velmi jasně předložil své názory na potlačení jansenistů, Racinův literární styl, vhodnost Turnaeho na místo vrchního velitele a na náboženské úvahy madame de Maintenon. Ani ty nejpůsobivější náměty kandidátů však nic nepůsobí. Home Rule je velmi dobrá věc a moderní vzdělání velmi špatná záležitost, ale ani jedno ani druhé nepaří mezi věci, o nichž by se mluvilo v Horním Wycombe. První a nejjednodušší způsob jak se vyhnout pointě je úmyslně jí uhýbat a ignorovat ji.

Upřímný kandidát

Bylo by mimochodem zábavné zkusit místo vyhýbání se pointě jít přímo k ní. Jaká by to byla zábava, postavit se jako přísně stranický kandidát, ale pronést zcela upřímnou a cynickou volební řeč. Řeč pana Mosleyho začíná slovy: „Pánové, sir Alfred Cripps byl zvolen do vysokého justiční funkce a do Horní sněmovny, jsou tedy nutné doplňkové volby. Zodpovědná povinností zvolit nového poslance připadla voličům v South Bucks atd. atd.“ Předpokládejme však, že by tu byl ještě další kandidát, který by začal přímým, mužným stylem: „Pánové, v upřímné naději, že dosáhnu vysokého soudního místa, nebo křesla v Horní sněmovně, či alespoň výrazně zvětším své soukromé jmění získáním nějakého vládního místa nebo přinejmenším přístupem k důvěrným informacím o investičních možnostech, jsem se rozhodl, že mi stojí za to mezi vás pod různými záminkami rozptýlit velké sumy peněz a poněkud váhavěji i snést špatné větrání a mizerné řeči v Dolní sněmovně, k čemuž mi dopomáhej Bůh. Na různé politické otázky mám velmi jasný názor, své spoluobčany s nimi ale nechci obtěžovat, protože jsem se rozhodl je všechny, nebo některé z nich opustit, pokud to vyšší třídy budou vyžadovat. Voliči jsou proto pověřeni zcela neodpovědnou povinností zvolit poslance. Jinými slovy, žádám své sousedy tady kolem, kteří vědí, že nejsem v mnoha ohledech špatnej chlápek, aby mi pomohli pohnout s tímhle podnikem, stejně jako bych je mohl požádat, aby změnili panovníka (možná spíše, aby mi rozměnili sovereign). Mé zvolení nebude mít žádný představitelný vliv na nic jiného než na mně samotného, proto vás žádám jako chlap chlapy, voliče ze Southern nebo voliče z wycombského okresu buckinghamského hrabství, abyste přijali pozvání na vyjížďku v jednom z mých aut a volili hezky brzo a udělali mi radost — tož Bůh ochraňuj krále.“ Nevím, zda bychom byli vy nebo já zvoleni, když bychom přednesli takovou volební řeč, ale užili bychom si zábavy a (pro srovnání) spasili svou duši a mám silné podezření, že bychom byli zvoleni či odmítnuti stejně jako všichni ostatní podle mechanické většiny, aniž by kohokoliv i jen napadlo přečíst si naši volební řeč podobně, jako nechte reklamu na zázračnou mastičku na vlasy.

Tyranie a členka

Existuje ještě ovšem jeden důmyslnější způsob, jak se vyhnout pointě. Kdo je natolik chytrý, že jej ovládá, nemlčí o pointě jako hrob, ale řekne ji špatně. Například některé oficiální liberální noviny se zmužily natolik, že se málem trefily hřebíček na hlavičku, když psaly o bestiálním státním převratu v Jižní Africe. Hřebíček sice trefily, ale nezatloukly. Nemohly se dostat dál, protože se netrefily v tom hlavním. Moderní liberálové se chabě pokusili napadnout zavedení otrokářství do Jižní Afriky Holanďany a Židy tak, že se příznačně vyhnuli základnímu faktu. Tím základním faktem je samo otrokářství. Většina těchto Holanďanů se již cítila jako vlastníci otroků. Většina těchto Židů se již cítila jako otroci. Když jsou nyní nahoře, chovají se s drzostí, již najdeme jen mezi otroky. Liberální novináři se ovšem seč jim síly stačí, snaží dokázat, že jihoafrické zlo spočívá v tom, co oni označují za stanné právo. Míní se tím, že je něco zvláště zvrhlého, když se někdo dopouští ukrutností oblečen v khaki, zatímco když je oblečen v tmavě modrém obleku s cínovými knoflíky nic zvláštního se neděje. Tyran, který nosí hučku, je odporný, tyran v zíněné paruce je omluvitelný. Být souzen vojáky je peklo, být souzen právníky je hotový ráj. Takto ovšem pointě uhýbat nelze. Na africké tyranii není špatné, že ji provozují vojáci. Byla by stejně špatná, a možná horší, kdyby ji provozovali policisté. Špatné je to, že poprvé od pohanských časů jsou jedni obyčejní lidé

nuceni pracovat pro jiné obyčejné lidi. Lidé jsou trestáni vězením nebo vyhnanstvím za to, že odmítnou zaměstnání. Skutečnost, že Botha může jezdit na koni a střílet z pušky jej činí spíše lepším než horším oproti mužům, jako je Sydney Webb nebo Phillip Snowden, kteří se pokouší o stejné otrokářství za použití mnohem méně mužných metod. Liberální strana se pokusí obrátit celou diskusi k tomu, čemu oni říkají militarismus. Tomu ale odporují samotné podmínky moderní politiky. Když totiž mluvíme o skutečných vzbouřencích proti současnému systému, označujeme je za militanty. V otrockém státě žádní nebudou.

Ještě jednou otrocký stát

Četl jsem onedy v citátu z německých novin vysoce charakteristickou poznámku, že anexe Belgie Německem velmi brzy obnoví jeho ekonomiku a prosperitu a proto již byla podniknuta opatření zvláště k tomu, aby do nové provincie byly zavedeny zákony na ochranu dělníků. Tento odstavec mi docela stačí pro účely jakékoliv polemiky o tom, co bývá nazýváno německou ukrutností. I kdyby mi muži, které znám neřekli, že na vlastní oči viděli dítě nabodnuté na bajonet, kdyby ti nejrespektuhodnější uprchlíci s sebou nepřinesli svědectví o spálených vesnicích — ano i o upálených vesničanech, kdyby lékaři nepodali takové zprávy o stavu děvčat v nemocnicích, jaké přednesli, kdyby nebyla fakta, nebyly fotografie, ta jediná citovaná věta by mi stačila, abych věděl, že Prusáci jsou tyraní, tyraní ve zvláštním a téměř šíleném smyslu, který je činí vynikajícími mezi zlými knížaty tohoto světa. Prvním a nejnápadnějším rysem je pitomost vyrůstající do jakési hrůzné nevinnosti. Ochrana pracujících! Někteří dělníci by si třeba vysnili ochranu před šrapnely, jiné by velmi potěšily deštníky, které by je chránily před věcmi padajícími z těch mírných nebeských Zeppelinů na zem pod nimi. Někteří z těchto nespokojených proletářů vzali za svůj názor svého vůdce Vandervelda a nyní se velmi energicky zabývají sebeobranou podél linie u Yseru, a rád říkám, že ne docela neúspěšně. Je pravděpodobné, že téměř všichni belgičtí dělníci dávají ve svém celku přednost ochraně před bombami, šavlemi, spálenými městy, hladověním, mučením a zradou špatných králů. Krátce řečeno, je pravděpodobné — nebo alespoň možné, jako bezbožná myšlenka — že si přejí být chráněni před Němci a vším co představují. Pokud se ovšem belgický dělník dozví, že nebude chráněn před Němci, ale že ho ve skutečnosti Němci budou ochraňovat, pak ho myslím lze omluvit, pokud zůstane zírat. Zdá se mi, že první věc, na kterou by se chtěl zeptat, by bylo: „Před čím? Můžeme narazit ještě na někoho horšího?“. Mimo pekelné ironie této humanitární ideje je tu otázka, kterou nastoluje a jež má svůj význam pro lidi, jejichž politika se více či méně podobá naší. V otázce — proti komu mají být belgičtí dělníci chráněni německými zákony — zní velmi naléhavý problém. Když se jím budeme zabývat, umožní nám to analyzovat něco z jedu — převážně pruského jedu — působícího již dlouho v naší společnosti k zotročení slabých a tajnému posílení silných. Pruské armády jsou totiž v první řadě předsunutou hlídkou otrockého státu. To říkám vědecky, bez vášně a dokonce i bez preference. Nemám žádné iluze ani o Belgii ani o Anglii. Obě se umazaly sazemí kapitalismu a byly zaslepeny kouřem jakési koloniální ambice, obě byly přistiženy nepřipraveny v moderní špíně a nepořádku, že se z toho dostaly mnohem lépe, než bych očekával od tak moderních a průmyslových zemí. V Anglii i Belgii je kapitalismus smíšen s velkou spoustou jiných silných věcí a věcí, které sledují vlastní záměry. V Belgii je to kupříkladu klerikalismus a militantní socialismu a v Anglii odbory, sport a to co zbývá ze skutečné aristokracie. Ovšem Prusko to je kapitalismus, tedy postupně vyztužované otrokářství a majestátná jednota, s níž se pohybuje a vládí všechny zpitomělé Němce, má svůj původ v tom, že pruský otrocký stát je, na rozdíl od našeho nehotového, úplný. Nejsou v něm vzpoury, dokonce ani posměšky ne, hlas národní sebekritiky byl ztlumen jednou provždy. Tento národ je totiž již trvale rozštěpen na nižší a vyšší třídy, v průmyslu stejně jako v armádě. Jeho proletariát je v nejpravějším a nejpolitovanihodnějším smyslu armádou dřiny. V takové atmosféře páni vypadají jako by byli něco více než lidé, a urazit důstojníka znamená smrt.

Pokud by se někdo zeptal, kde se vzala tato krajní a nezaměnitelná podřízenost zaměstnance vůči zaměstnavateli, všichni známe odpověď. Přinesl ji hlad a zatvzelenost srdcí, urychlené jistými druhy zákonů, jichž jsme měli v Anglii v nedávno docela dost, ale které byly téměř bez výjimky vypůjčeny z Pruska. Návrh pana Herberta Samuela, že by chudí měli být s to dávat své peníze do malých schránek, ale neměli by už si je brát zpět, představuje jakýsi symbol všeho ostatního. Už jsem zapomněl, jaký měli mít chudí užitek z toho, co pro ně bylo k nerozeznání od házení sixpencí do kanálu. Možná je měli někdy dostat zpět, možná mohli přijít ke stovce kuponů z Daily Citizen, možná si měli ostříhat vlasy, možná to měl být souhlas s očkováním, trepanací nebo obřízkou nebo něčím jiným. Německo je plné takového druhu legislativy, a pokud se optáte nevinného Němce, který v ni upřímně věří, cože to má být, odpověděl by vám, že je to na ochranu dělníků.

A pokud byste se ptali dál, před čím je to mám ochránit, rozvinul by se vám před očima celý plán a problém otrockého státu. Ať už má záměr jakýkoliv, není v tom vůbec žádný záměr chránit zaměstnance před jeho zaměstnavatelem. Ještě mnohem méně je v něm obsažena myšlenka, že by zaměstnanec mohl být vůbec někde

jinde, než pod svým zaměstnavatelem. Ať kapitalista chce cokoliv, dostane to. Může se mu zdát, že by bylo lepší, aby měl umyté a dobře živené dělníky místo špinavých a slabých a může se stát, že se příslušná omezení objeví v Kaiserových zákonech nebo v Kruppových předpisech. Ale Kaiser neurazí Kruppa a Krupp Kaisera. Tento druh zákonů se proto, na rozdíl od anglických odborů, nepokouší bránit dělníky před nespravedlností kapitalistů. Nesnaží se, na rozdíl od středověkých cechů, chránit pracující před nespravedlností státu. Samozřejmě nemohou pracující chránit před cizí invazí, zvláště když jsou (jako v komickém případě Belgie) prosazeny cizími vetřelci. K jaké ochraně tedy byly tyto zákony vytvořeny? Mají dělníky chránit před tygry, chřestýši a hyenami? Inu, moji mladí přátelé, mí křesťanští bratři, jsou vymyšleny, aby chudé osoby chránily před něčím co je pro tyto usazené vrstvy děsivější než spousta hyen. Jsou vymyšleny, milí přátelé, aby člověka ochránily před ním samým — před něčím čeho se vládcové země bojí víc než hladomoru nebo války a čeho se Prusko zejména bojí, jako má každý strach z toho, co by určitě znamenalo jeho konec. Jsou postaveny tak, aby člověka chránily před ním samým — tedy, aby člověka chránily před jeho lidstvem.

A pokud mi někdo připomene, že existuje Socialistická strana Německa, odpovím mu, že neexistuje.

Říše ignorantů

Ona budoucí anarchie, již se podle svého tvrzení obávají bázlivější toryové, nás už postihla. Vládou nám nevědomí lidé. Ti největší ignoranti v moderní Británii jsou k nalezení ve vyšší třídě, ve střední třídě a zejména ve vyšší střední třídě. Neříkám to s nějakou nedůtklivostí nebo dokonce nechutí, tyto třídy jsou často velmi prospěšné svou výchovou či pohostinností nebo laskavostí ke zvířatům.

Stále ještě není žádná lepší společnost než mladí na dvou universitách, nebo ti nejlepší ze starých v armádě nebo některé jiné službě. Samozřejmě existují i výjimky v oboru učenosti, skuteční učenci jako profesor Gilbert Murray nebo profesor Phillmore nejsou ignoranti i když to jsou gentlemani. Když se ovšem někdo podívá na celek bohatších a mocnějších tříd, na epstonský Grand Stand, na okna Park Line, na lidi ve večerním oblečení při debatě nebo na okázalé svatbě, můžeme s klidem říct, že jsou to ve své většině, ta nejhůře vzdělaná, nebo úplně nevzdělaná, stvoření na těchto ostrovech.

Doslova negramotní

Samozřejmě se snaží mdle chlubit, že nejsou doslova negramotní. Vždycky říkají, že dávní baroni se nedokázali podepsat svým jménem, vědí toho totiž o historii ještě méně, než o čemkoliv jiném. Moderní baroni se ovšem svým jménem podepisují, nebo nějakým jiným pro změnu. Dokáží se podepsat svým jménem a to je skoro vše, co dovedou. Nedokážou se postavit skutečnosti čelem, sledovat argumentaci, cítit tradici, ale nejméně ze všeho jsou, přes všechno přesvědčování schopni přečíst nějakou jednoduchou nestrannou knihu (ať anglickou nebo cizí), která nebyla speciálně napsána pro utišení jejich paniky nebo pohlazení jejich pýchy. Při pohledu na tyto trůny mocných mohou pouze s určitým zoufalstvím říci to, co řekl Robert Lowe o dělnících, když nabyli volebního práva: „Musíme vychovat své pány.“

Neříkám to v paradoxním, ale ani v symbolickém smyslu, je to prostá a krotká pravda. Moderní angličtí boháči nic neznají, neznají ani věci, na něž se odvolávají. Ve srovnání s nimi mohou chudáci dozajista počítat s jistým osvícením a i když nemohou počítat se svobodou, musí být alepoň techničtí. Starý učeň se svému oboru naučil, i když byl jeho mistr nelida a tloukl ho, co se do něj vešlo. Stará hospodyně věděla, kterou stranou je chléb namazaný, i když byl třeba tak tenký, že byl rozdíl skoro nepostřehnutelný. Starý námořník znal provazy, i když si užil i s konci lan. Když se proto někdo z těchto lidí vzbouřil, staral se o věci, v nichž se vyznal, o bolesti, praktické nemožnosti nebo osobní spisy.

Však oni vědí

Učeň vykřikl „Klacky?“ a rozbil svému sousedovi hlavu s takovou přesností a čistotou úderu, jakou může dát jen řemeslná zručnost. Hospodyně, která jasně odmítla uvařit teplý oběd, přesně věděla, kolik, nebo jak málo, studeného jídla doma má. Námořník, který narušil kázeň vzpourou na Nore, neporušil kázeň tím, že by spadl z lanoví nebo pustil vodu do podpalubí. Podobně moderní proletář, ať toho ví sebedméně, ví, o čem mluví. Ovšem na vzdělané třídě je podivné, že mluví právě o tom, o čem nic neví. Chci říci, že je překvapivě neznalá věcí, o nichž by se čekalo, že je bude vzývat a chránit jejich nedotknutelnost. Věci, jež vzývají dělníci, mohou být ošklivější, štiplavější, špinavější, ale dělníci o nich vědí všechno. Znají z aritmetiky dost na to, aby poznali, že ceny stouply, laskavý levantinský gentleman jim vysvětlí smysl úrokové sumy a pan domácí stanoví nájem stejně tvrdě jako Ricardo. Doktoři jim na jejich prázdný žaludek vždycky napovídají něco latinského a když se pro jednou

zachází s chudákem s trochou lidské úcty (to když ho ohledává koroner) skoro jednomu přijde líto, že ten chudás už není naživu, aby si poslechl, jak čistá byla před zákonem jeho smrt.

Obvykle se předpokládá, že oproti této hořké mazanosti a pustému realismu u trpících tříd zastávají volnější třídy jisté legitimní ideje, jež mají také své místo v životě, jako jsou dějiny, úcta a láska k vlasti. Ano, nemusí být špatné mít něco, i když je to cosi úzkého, co dosvědčuje náboženské nebo vlastenecké pravdy. Dříve ovšem alespoň znali své dějiny, ti bigotní znali svůj katechismus a patrioti znali cestu domů. Na moderních boháčích je šokujících jejich skutečná a upřímná nevědomost — zvláště o tom, co mají rádi.

Ne !

Vezměme si neaktuálnější záležitost, s níž se setkáme v každém salonu: Belfast. Ulster je dozajista záležitost historická a odpor oranžistů je v jistém smyslu věc náboženská. Jděte ale, a zeptejte se pěti set vzrušených dam na zahradní slavnosti (Carsons bude podle nich tak skvělý a Belfast tak vzrušující) co se to vlastně děje, kdy to začalo, odkud se to vzalo a co to doopravdy znamená ? Jaké byly dějiny Ulsteru ? Jaké náboženství je v Belfastu ? Ví některá z nich, kde byli Ulsterští v Grattanově době, ví, co byl zač „protestantismus“, který na onen ostrov přišel ze Skotska, a může některá z nich říci, kterou část starého katolického systému opravdu popíral ? Jsou obecně vzato věci, které vzrušené dámy najdou ve svých anglikánských kostelích každou neděli. Bylo by marné chtít po nich, aby popsaly kalvinistické vyznání, neumí totiž pojmenovat ani své vlastní. Bylo by zbytečné chtít po nich, aby si přečetly dějiny Irska, nikdy totiž nečetly ani dějiny Anglie. Na tom, že o těchto věcech nic neví, by záleželo stejně málo jako na tom, že já neumím německy, ale němčina není to jediné, co by se čekalo, že budu znát. Dějiny a rituál, to jsou jediné věci, jejichž znalost se předpokládá u aristokratů a oni je neznají.

Smích a smích

Vzhledem k mé výjimečně důvěrné obeznámenosti s Heineho a Richterovým stylem a idiomy nejsem vykrmen želví polévkou a tokajským. Anglická vládnoucí třída se živí želví polévkou a tokajským, aby zastupovala minulost, o níž doslova a do písmene nic neví, stejně jako já o německých nepravidelných slovesech a aby představovala náboženské tradice státu, když nezná ani tři theologické pojmy, jako já neumím ani tři slova německy. To je poslední urážka pyšných vůči pokorným. Vládou nad nimi se smějíci se hrůzou dávného tajemství. Smějí se a smějí, ale tajemství zapomněli.

Kruppova symbolika

Podivné postavení, jež má firma Krupp v ohavném příběhu, který se před námi odvíjí, není dostatečně pochopeno. Existuje jistá akademická jasnost definic přehlížející proporce mezi věcmi, všechno pro ni spadá pod definici a nic se nikdy neprolamuje za ni. Pro takto ustrojenou mysl (je velmi cenná, pokud se věnuje své speciální a velmi úzké práci) neexistuje nic takového, jako je výjimka potvrzující pravidlo. Když budu hlasovat pro konfiskaci milionů nějakého lichváře je to podle nich to samé, jako kdybych sebral pár penny z klobouku žebrajícího slepce. Obojí je popřením principu soukromého vlastnictví a obojí je podle našeho pohledu na věc stejně dobré nebo stejně špatné. Dokázal bych najít velmi mnoho odlišností pro takové případy. Za prvé lze říci, že odebrání lichvářových peněz oprávněno autoritou není zlodějina, ale zabavení odcizeného zboží. Za druhé lze podotknout, že i kdyby nic takového jako soukromé vlastnictví neexistovalo, stále by existovala osobní důstojnost a tu mohou různé formy zlodějství poškozovat velmi odlišnými způsoby. Podobně je tu pravda, jež je však pouhou polopravdou, obsažená v tvrzení, že všechny současné mocnosti spoléhají na kapitalisty a vedou válku podle jejich not. Je to pravda a je to ostuda. Ale není to stejně pravdivé jako zahanbující. Není pravda, že by Černou Horu ovládali finančníci tolik, jako ovládají Prusko, a stejně tak není pravda, že by dlouhé nože nosilo za pasem stejné množství mužů na berlínské Kaiserstrasse, jako je tomu pod Černou Horou. Není pravda, že jeden každý rolník starých ruských občin je bezprostředním služebníkem boháče, jakým je každý zaměstnanec pana Rockefellera. Je to stejná lež jako tvrzení, že nikdo z chudých Američanů neumí ani číst ani psát. Ve všech moderních zemích existuje určitý prvek kapitalismu, jako v nich existuje jistá míra negramotnosti. Někteří soudí, že množství našich spoluobčanů, kteří se umí podepsat jménem, nás musí utěšit navzdory tomu, že jen mimořádně malá část z nich má v bance tolik peněz, aby se měla proč podepisovat, já ale jejich názor nesdílím.

Kruppovo postavení má v každém případě zajímavé rysy. Pokud mluvíme o armádních dodavatelích jako o jedné ze základních, ale činných válečných skutečností máme obvykle na mysli, že zatímco dodavatel má z války užitek, válka jako taková dodavatelem spíše trpí. Pohlížíme na tohoto prostředníka se znechucením či velkým hněvem, nebo pohrdavou smířlivostí, nebo s podnikatelským strachem a mlčením, podle našeho postavení a povahy. Ale v žádném případě o něm neuvažujeme, jako o někom, kdo má v posledku něco společného s bojem. Tyhle vážené a

bohaté osoby zaměstnávající ženskou pracovní sílu za pár šilinků týdně nedělají nic proto, aby opatřily co nejlepší oblečení pro vojáky, ale aby jim ty nejhorší přinesly dostatečný zisk. Jediný spor spočívá v tom, zda jsou ty hadry dost dobré pro vojáky, nebo příliš špatné pro kohokoliv a k čemukoliv. Dodavatele buď snášíme, nebo nesnášíme, ale nikdo ho zvláště neobdivuje a už vůbec nikdo mu nepřipisuje k dobru válečné úspěchy. Vědomky či nevědomky odečítáme jeho zisky nejen od toho, co se týká daňového poplatníka, ale i od toho co se týká vojáka. Víme, že armáda nebude bojovat lépe přinejmenším proto, že je navlečena do oblečení sešivaného ubožačkami, které sotva viděli, či proto, že má na nohách boty zflikovaných uštvanými dělníky, kteří sotva mohli přemýšlet. Za války se široce uznává, že kapitalismus není správný způsob vlády nad národem se smyslem pro vlastenectví nebo sebeúctu a je nakvap nahrazován nejrůznějšími jinými věcmi od přísné státní organizace po docela neformální charitativní činnost. Lidé zjišťují, že „velký zaměstnavatel“ není v devíti případech z deseti nic jiného než školák či páže, které si přihrádá kůstky a sladkosti z talířů, co se nosí kolem. Jak moc se na něj kdo zlobí, to už záleží na jeho temperamentu, na tom, kolikátý chod oběda se podává — a také na tom, kolik kostiček už ukradl. Teď se dostáváme ke skutečně zlověstnému významu Kruppovy společnosti. V Evropě je mnoho jiných kapitalistů stejně bohatých, vulgárních a sobeckých, jako tvrdě odporujících jakémukoliv společenství šťastných a nešťastných. Žádný jiný ale si nemůže tvrdit, nebo si nárokovat tvrzení, že velmi znatelně pomohl válečnému úsilí svého národa. Předpokládám, že si Liptom nezaslouží tak přísnou kritiku, kterou jeho firmě adresoval soudce Darling, ale ať už je bez poskvrny sebevíc, nikdo nemůže čekat, že by britští vojáci lépe útočili bajonety, protože by se předtím najedli právě určitého druhu pečiva. Zato Krupp může přijatelně tvrdit, že obrovské pekelné stroje, jimž je jeho země zavázána za téměř veškeré své úspěchy mohly vzniknout jen ve stejných pekelných podmínkách moderní továrny a městské a proletářské civilizace. Proto německé vítězství bude prostě vítězstvím Kruppovým a Kruppovo vítězství bude prostě vítězstvím kapitalismu. Zde a právě jen zde může kapitalismus ukázat, že se dosáhl úspěchu pro celý národ — a udělal to lépe (bude jistě tvrdit), než by to svedly malé svobodné státy nebo přirozené demokracie. Přiznám se, že považuji moderní Němce za morálně druhořadé a myslím si, že i válka, je-li vedena velmi úspěšně díky strojům, je válkou druhořadou. Ovšem tato druhořadá válka se stane nejen prvotřídní, ale i jedinou jakostí pokud Kruppův kanón zvítězí a co mnohem horšího, stane se jedinou inteligentní odpovědí, kterou kdy jaký kapitalista dal na naše tvrzení, že kapitalismus je stejně marnotratný a slabý jako je dozajista zkažený a zlý. Takových konců se ovšem nebojím, protože náhodou věřím v ty muže, kteří bojují bajonety a jejichž otcové ukuli svá vlastní kopí pro Francouzskou revoluci.

Babylónská věž

Mezi nejasné a symbolické příběhy z prvních kapitol Bible patří i ten o věži stavěné s úmyslem dosáhnout nebes, který ovšem ztroskotal a jeho výsledkem bylo jen zmatení jazyků. Příběh lze vykládat mnoha různými způsoby — v náboženském výkladu lze poukázat, že duchovní drzost je počátkem každého lidského rozdělení. Bezvěrecký výklad podotkne, že nelidská nebesa nepřejí velkolepým lidským plánům a prostý satirik poznamená, že všechny pokusy dosáhnout vyšší shody končí ještě větším nesouladem. Částečně inteligentní kensitita jej může chápat jako úsudek o latinských křesťanech hovořících latinsky. Pro ještě méně inteligentnějšího profesora Harnacka je to definitivní důkaz, že celé prehistorické lidstvo mluvilo německy. Poté, co bylo vše vyřčeno, zůstává symbol jednoduché věže, rovné jako meč a prosté jako lilie, která však způsobila největší známé rozdělení mezi lidmi. My ze světa vzbouřenců — syndikalisté, socialisté, cechovní socialisté, nebo jak si říkáme — se nemusím bát ani písma ani alegorie. Máme skutečnost. Ať už se to, co se mělo přihodit lidem v Shinaku stalo z jakéhokoliv důvodu, přesně a prakticky totéž se stalo nám.

Nikdo z nás, kdo zná socialisty (pravdivěji řečeno, nikdo z nás, kdo byl socialistou) nemůže v nejmenším pochybovat o tom, že za tím co bylo nazýváno „L'Internationale“ stála ušlechtilá intelektuální upřímnost. Skutečně to byl pocit, že socialismus je stejně univerzální jako aritmetika. Byl příliš pravdivý na idiom, nebo na to, aby se změnil ve frázi. Slovy Karla Marxe, lidé mohou poznat chladné společenství, když se shodnou, že dvě a dvě jsou čtyři. Byl asi stejně svobodomyšlný jako náboženské dogma.

Přesto se tomuto univerzálnímu jazyku nepodařilo prosadit se v kritické chvíli v celém světě. Ne, v okamžiku krise se mu nezdařilo prosadit se ani mezi svými hlavními bojovníky. Herve nemluví ekonomickým esperantem, ale francouzsky. Bebel místo ekonomického esperanta hovoří německy. Ani Blatford nemluví ekonomickým esperantem, ale anglicky a to velmi vesele a dobře anglicky. Nevím, jestli je Vandervildovou mateřštinou vlámsština nebo francouzština, ale jsem si docela jist, že po svém zápase je zná lépe, než předtím. Krátce řečeno, ať už to bylo nové souznění srdcí nebo ne, tak dozajista a skutečně nastalo nové rozdělení jazyků.

Jak můžeme tuto neobyčejnou pravdu vysvětlit, i když jí třeba želíme? Náležitě přehlížím myšlenku, že jde o pouhý výsledek vojenského teroru nebo snobského sociálního tlaku. Socialističtí předáci v moderní Evropě patří

mezi nejpřímnější muže v dějinách a jejich nacionalistická nota nese pečeť jejich upřímnosti. Nebudu ztrácet čas nad spekulacemi, zda Vabdervelde je nebo není šikanován belgickými kněžími nebo jestli Blatchforda děsí jízdni stráže před Whitehallem. Tito velcí mužové podporují entusiasmus svých prostých krajanů, protože jej sdílí a sdílejí jej proto, že existuje (i když možná jen v jistých velkých okamžicích) cosi jako čistá demokracie.

Tuším, že to byl Tatar Timur, kdo stavěl na počest jistých vítězství věž složenou jen z lidských lebek, možná myslel, že takhle dosáhne k nebesům. Taková stavba je ovšem bez cementu, nejsou. Žíly a šlachy držící člověčinu pohromadě dávno odpadaly a lebky se teď bezmocně kutálí, když se jich někdo dotkne. Deset tisíc takových trofejí učiní věž jen vyšší a bláznivější. Myslím, že moderní mašinerie „hlasování“ se velmi podobá tomuto kymácivému monumentu. Mám za to, že Tatar „sčítal hlavy“ jako volební komisař. Když jsem se občas z tribuny nějaké ubohé partaje díval na řady a řady šklebících se pozdvižených tváří měl jsem chuť říci, jako básník ve Vizi hřichu: „Vítejte spoluobčané, prázdná srdce a duté hlavy“.

Ne snad, že by ti lidé byli osobně prázdní či dutí, ale účastní se duté a prázdné záležitosti: mají pomoci milému panu Binkovi posílit pojišťovací zákon proti proradnému panu Jinksovi, který může přislíbit jen tolik, že pojišťovací zákon vyztuží. V té noci se nezvedne demokratická vichřice. Až se však zvedne, může se stejně dobře opřít do jedněch jako do druhých. A když se zvedne, naučí je mnoha věcem. A já, za všechny, z toho učení nejsem vyňat. Marxistické dogma zjednodušující všech konfliktů na třídní boj je mnohem vznešenější než parlamentní počítání nosů, jež tu s omluvou musíme použít pro srovnání. Přitom to srovnání je. Jsme-li zvyklí říkat, že v Německu je tolik a tolik socialistů, sčítáme lebky. Když říkáme, že proti většině složené z proletariátu všude odporuje menšina pozůstávající z kapitalistů, sčítáme lebky. Kdyby byly všem lidem pozutínány hlavy od zbytků jejich těl, jak to udělal s dobrým přehledem a předvídáním Tatar Timour, kdyby nebylo srdcí, která by mohla být ani rukou, jež by mohly vyletět a tasit zbraň ani by žádná noha necítila důvěrně známou půdu, pak by marxistická kalkulace byla nejen úplná, ale i správná. Jak dnes víme, marxistická kalkulace je úplná, ale není správná.

Nuže, zde je odpověď na otázky některých laskavých kritiků, jejichž přesná znění bohužel zrovna nemám po ruce, zda pro mne demokracie znamená vládu většiny nad menšinou. Znamená vládu pravidla, vládu pravidla nad výjimkou. Když národ najde duši, obleče ji v tělo, a jedná skutečně jako živá bytost. O těch, kdo jsou vně, není co říci, jen to, že jsou venku. Poté, co se o tom mluvilo celá desetiletí abstraktně, hle, toto je demokracie a je podivuhodná v našich očích. Není to rozdíl mezi devětadevadesáti osobami a stem osob, je to jedna osoba — lid. Nevím a ani se nestarám o to, kolik Belgičanů má rádo či nerado pohled na Wiertz. Neospravedlňuje jej ani je neodsuzuje pouhá většina Belgičanů. Jsem si však jist, že odpor vůči Prusku nepovstal z většiny Belgičanů. Povstal z Belgie, jedné a neviditelné — z atheistů, kněží, princů královské krve, pofranštělých obchodníků, vlámských hrubců, mužů, žen a dětí — a čím dřív pochopíme, že se takové věci mohou dít, tím lépe pro nás. Je to totiž právě toto spontánní duchovní družnost komunit v jistých podmínkách, o němž dnes dobrovolně svědčí čtyři z pěti nejnezávislejších myslí v Evropě.

Není zde však výjimky: není tu nevěrný mezi věrnými? Nenajdeme nějakého velkého socialistického politika, který by dosud zůstal nedotčen vlastenectvím prostých lidí? Ale ano, je. Tvrdý Ramsay MacDonald, zjizvený stovkami těžkých bojů proti kapitalistickým stranám, dosud zvedá svou mozolnatou ruku k míru. Jaké další svědectví potřebujeme? Alespoň já, sám za sebe, jsem docela spokojen a nemám pochyb o tom, že pan MacDonald bude i tuto formu demokracie tlumit stejně zručně jako kteroukoliv jinou.

Skutečné nebezpečí

Chraň mě Pánbůh, abych ještě někdy zabloudil do těch bažin slovíčkaření a tautologie, v nichž se ještě podle všeho vrtají staré stráže determinismu. Otázka osudu či svobodné vůle nikdy nedospěje k závěru, třebaže může dojít k přesvědčení. Nejkratší filosofické shrnutí zní, že příčina i volba jsou konečné ideje uvnitř nás a pokud jeden člověk popírá volbu, protože se zdá odporovat příčině, má druhý stejné právo popřít příčinu protože se zdá odporovat volbě. Nejstručnější ethické shrnutí zní, že determinismus buď ovlivňuje chování, nebo je neovlivňuje. Pokud chování neovlivňuje, nemá takovou morální hodnotu, aby stálo za to kázat o něm; pokud chování ovlivňuje, musí působit směrem k bezmoci a poddanosti. Jeden autor napsal v Clarionu, že reformátor si nemůže pomoci přestat reformovat a konservativce že se svým konservatismem také nic nenadělá. Předpokládá ale, že by se reformátor snažil reformovat konservativce a udělat z něj dalšího reformátora? Buď to může udělat a v tom případě nehraje determinismus roli, nebo nemůže a pak činí reformátory ještě beznadějnějšími a konservativce ještě zatvrzelejšími. A nejkratší praktické a politické shrnutí říká, že pracující lidé budou mít s největší pravděpodobností velmi brzo tolik práce, že nebudou moci užít svou svobodnou vůli k tomu, aby dokázali, že ji mají. Nicméně se rád každý týden dívám v Kolbišti Clarionu na deterministu, jak se naběhá jako veverka — v kleci. Protože jsem však sám veverka — vesele si skáču z větve na větev — a dávám přednost činností, z nichž mám tu a tam nějaký ten

oříšek, nebudu se do celé věci plést ani nepřímo. S výjimkou jednoho praktického bodu. Věc, kterou mám na mysli, je tak praktická až je smrtelně nebezpečná. Je to jeden z mnoha nových způsobů, jimiž se může neklidným boháčům, kteří nyní kráčí světem s ohavnou nespavostí, podařit přistihnout při šlofiků.

Tajemství musí být

Clarion otiskl tento týden dva dopisy, které mě, každý svým způsobem, mimořádně zaujaly. Jeden se zabývá obhajobou Darwina před vědeckou revoltou, která se proti němu zvedla pod vedením Samuela Butlera a mezi jiným tvrdí, že Bernard Shaw má zastaralé názory. Nuže, je jisté, že zastaralé jsou názory Původu druhů, alespoň do té míry, nakolik mohou zastarat názory upřímné a zajímavé knihy, v čisté filosofii ovšem nemůže být z módy nic, protože vesmír musí zůstat tajemstvím i pro věřícího. Mám však jednu podmínku, abych považoval za relevantní, když se o někom tvrdí, že zaspal dobu. Budu to brát vážně, když se člověk, o němž bude řeč, bude snažit rozvažováním o minulých věcech pomáhat právě tomu, co by chtěl zbrzdit. Principy se sice nemohou měnit, ale problémy ano. Proto bych označil za zpozdilce muže, který by v roce 1872 horoval ve prospěch mírumilovných německých rolníků a proti triumfálnímu Napoleonově militarismu. Stejně tak bych za člověka zastaralých názorů označil toho, kdo by v roce 1892 volal pro silnějším loďstvu, aby se mohlo postavit holandskému námořnictvu, protože to druhdy vládlo nad moři a plulo po Temži. A dozajista budu tvrdit, že se člověk nebo hnutí minuli dobou, když si v roce 1914 myslí, zatímco nás hrstka zápolí s obřím strojem posilovaným vším materiálním bohatstvím a vyrobeným s pomocí všech materiálních věd, že naším největším nebezpečím je přehánění morální či náboženské zodpovědnosti. Připomíná mi to duchapřítomnost pana Snodgrasse, který začal křičet „Hoří“, když se s panem Pickwickem propadl led.

Druhý dopis tvořily obvyklé překroucené argumenty pro fatalismus. Člověk si nemůže představit stvoření vesmíru a proto je „svým rozumem donucen“ uvažovat o vesmíru bez počátku a konce, což si (mohl bych podotknout) taky nemůže představit. Dopis ovšem končí něčím mnohem zlověstnějším, než je špatná metafysika. Zde, uprostřed Clarionu, v čistých a bojovných demokratických novinách znovu potkávám svého starého politováníhodného známého vědeckého kriminalistu. „Takzvaný zločinec by neměl být trestán za své činy, ale je třeba ho zavřít“. Do osmačtyřiceti hodin mi asi přinesou milionáři podepsanou petici podporující tuto věc. Krátce nato byl schválen zákon nařizující zadržení nezodpovědných a „zavírající“ celou novou třídu lidí „neschopných starat se moudře o své věci“. Přečtete si seznam stoupců podepsaných pod zákonem a poznáte, jací to jsou demokrati. Když si teď vyčistíme hlavy od takzvané populární vědy (která nás uspává dlouhými slovy) a trochu využijeme vlastní mozky, můžeme se zabývat otázkou, jaký je rozdíl mezi tím, když někoho potrestáme a když někoho zavřeme. Materiální rozdíl může být velký nebo žádný, protože trest může být mírný a zavření může být ve velmi krutých podmínkách. Člověku se pochopitelně nesmí líbit ani jedno ani druhé, protože pak by nemělo vůbec smyslu ho zavírat. A ujišťuji vás, že se nebude hrát v pohodlí toho, jak jste ho označili za nezodpovědného, když jste předtím učinili bezmocným. Člověk se nemusí nutně cítit svobodněji a pohodlněji v uhlažené vestě, než v kamenné cele. Morální rozdíl spočívá v tom, že člověka lze potrestat za zločin, protože se narodil jako občan, kdežto zavřít a donucovat ho lze, pokud se narodil jako otrok. Nad všemi těmito pochybnými či spornými rozdíly se týčí jeden nápadný a hrozný. V jednom ohledu, životně důležitém pro všechny naše svobody a celé naše životy, se starý trest liší od nového zavírání. Jde o to, že plutokrati mají náskok.

Jednoduchý rozdíl

Zde je naprosto jednoduchý rozdíl. Každý trest, i ten nejstrašnější, vychází z předpokladu známého rozsahu zla a s tím spojeného jistého rozsahu odčinění. I kdybyste člověka pověsili, dvakrát ho pověsit nemůžete. I kdybyste ho chtěli upálit, měsíc ho spalovat nemůžete. A co se týče všech běžných trestů vězení, záměrem svobodných institucí od počátku světa bylo trvat na tom, že člověk může být usvědčen z konkrétního zločinu a uvězněn na určitou dobu. Jakmile ovšem připustíte myšlenku izolace z léčebných důvodů, musíte současně upřímně připustit, že může trvat tak dlouho, na jak dlouhou dobu se úřady rozhodnout myslit (nebo říkat), že musí pokračovat. Trest se vztahuje k člověkově minulosti, o níž se předpokládá, že má být prozkoumána a také, alespoň do jisté míry, prozkoumána byla. Ale jeho zadržování se týká jeho budoucnosti, již jeho lékaři, strážci a dozorcí dosud neprozkoumali. Prostým důsledkem bude, že ve vědecké Utopii podle Clarionu nebudou lidé jako Mann, Syme nebo Larkin věznění kvůli tomu, čeho se dopustili. Budou ve vězení drženi kvůli tomu, čeho by se dopustit mohli. Budovatelé nové tyranie již vskutku dospěli velmi blízko k tomu, aby se k této vědecké a futuristické metodě přihlásili. Když se právníci snažili úplně zastavit vydávání Sufražetky, prakticky tím říkali: „Nevíme, jakého zločinu se dopustíte příští týden, protože jste jej ještě nespáchali, ale máme vědeckou jistotu, že jste zločinecký typ. A vzhledem k neměnným a precizním zákonům dědičnosti to zdědí všechny vaše ubohé nepatrné noviny.“

Jde o výhradně praktickou otázku, proto na ní také trvám i v tak složité době. Dopisovatelé v Clarionu mají plné právo myslet si, že křesťanství je nepřítelem svobody, ba i to, že pitomost a tyranství současné vlády zavinil mnišský mysticismus lorda Morleye a pana Johna M. Robertsona. Mají právo považovat deterministickou teorii stejně jako Kalvín. Nerad se ale na ně dívám, jak kráčí přímo do olbřímí železné pasti, nastražené na ně kapitalisty, kterým se zlíbilo učinit naše zákony ještě bezprávnějšími, než jsou nyní. Boháči chtějí, aby pro ně vědec psal lettres de cachet, tak jak jim lékař píše recepty. A ve veřejném vězení tak chtějí zapečetit pohoršení soukromého asyly. Ano, dopisovatelé Clarionu skutečně pro lidské bytosti nárokuje nezodpovědnost. Nezodpovědná ovšem bude vláda, nikoli ovládaní.

Já jim ovšem na závěr povím jedno malé tajemství. Na starobylé myšlence trestu není vůbec nic špatného — až na to, že my netrestáme ty správné lidi.

Puritánské sedliny

Mezi charakteristické vlastnosti pravého nepřítele lidu patří, že i jeho nejmenší tvrzení lomozí všemi jeho hříchy. Jako by pýcha, světská sláva a pokrytectví prostupovaly už jeho gramatikou, jeho slovesy či příslovci a předložkami, stejně jako tím, co říká, což je samo o sobě dost špatné. Dozvěděl jsem se takhle nedávno, že nonkonformistického pastora v Bromley mluvil o dojemných malých dárcích tabáku posílaných obyčejným vojáčkům. A říkal o nich toto. Tvrdí se o něm, že prohlásil: „Chtějí s pomocí Boží dosáhnout zastavení tohoto cigaretového podniku.“ O této větě by se dala napsat kniha, velká tlustá kniha nazvaná Úpadek anglické střední třídy. Svým zaměřením, stylem, filosofií, politickým projektem a děsem z ní plynoucí je to věta stejně bezdná jako peklo.

Všimněme si nejprve, abychom začali drobností, čehosi nedbalého a neurčitého v samotných slovech, charakteristického pro ty, kdo dávají přednost heslům před naukou. Pod „tím cigaretovým podnikem“ si můžeme představit cokoli. Může to být třeba firma pánů Salmona a Glücksteina. Ale pastor z Bromley si s ní začínat nebude, protože rozhořčení jeho myšlenkové školy, i tehdy, když je upřímné, se vždy instinktivně a nevědomky uhýbá před vším mocným a bohatým, jako jsou třeba společníci bohatého podniku a trefuje se do něčeho ubohého a bezejmenného, jako jsou vojáci v zákopech. Z jeho slov není jasné ani to, kdo jsou „oni“, o nichž mluví — zda má na mysli obyvatele Birtánie, obyvatele Bromley, nebo obyvatele tohoto bláznivého bromleyského svatostánku. Jasné není ani to, jak má být ten podnik zastaven, a po kom je to požadováno. Ve srovnání s mnohem hroznějšími urážkami v onom prohlášení jsou to všechno drobnosti, ale ani ony nejsou bez sociální a historické zajímavosti. Někdy na počátku devatenáctého století začala bohatá puritánská třída, obecně třída zaměstnavatelů dělníků, stavět sice úzkoprsé, ale nikoli nesmyslné argumenty. Na vztah mezi bohatými a chudými pohlíželi docela chladně jako na smlouvu, ale chápali, že smlouva váže obě strany. Středostavovští puritáni si začali, stručně řečeno, v jistém smyslu povídat a myslet sami pro sebe. A povídají si dosud. Myslet přestali už dávno. Povídají si o loajalitě dělníků vůči zaměstnavateli a o Bůhvíjakém ještě smetí a první drobnost, kterou mohu s určitostí říci o váženém gentlemanovi, jehož jsem citoval, je že jeho mozek se zastavil, jako se zastavují hodinky, před mnoha a mnoha lety.

Za druhé, zvažme kvalitu náboženské literatury ! Tito lidé nám pořád tvrdí, že do angličtiny přeložená bible umožňuje každému dostatečný výcvik v ušlechtilém a správném přednesu a mají pravdu. Proč tedy nejsou vycvičení ? Pořád nám říkají, že Bunyan, hrubý kotlář ze Midlands, stojí za přečtení spíš než Cahucer či Spencer a je to pravda. Tak proč ho nečtou ? Nemůžu uvěřit, že by někdo, kdo viděl, byť jen v divokém dětském snu, Apollyona rozkročeného přes celou šíři cesty, mohl o cigaretách napsat takovou větu. S Boží pomocí chtějí tenhle cigaretový podnik zastavit. Proto s anděly i archanděly a všemi nebeskými zástupy, se sv. Michalem zhoubcem Satanovým a kapitánem Božího rytířstva, se vsí serafskou horlivostí a planoucí trpělivostí svatých skoncujeme s touhle cigaretovou záležitostí. Kde se ztratila veškerá tradice velkých náboženských literatur, že člověk může přijít s takhle směšným sentimentálním drncáním.

Do třetice jde samozřejmě o nedostatek proporční představitivosti, která se rozrůstá až do ohromného rouhání. Nespočetně mladých mužů je zraňováno granáty, kulkami, horečkou, hladem a děsem z odkládané naděje, ubližují jim kopí, meče a bajonety pronikající do krvavého domu života. A pan Price (tak se myslím jmenuje) má zatím strach z toho, aby jim neubližovaly cigarety. To je ta šílená izolace, s níž se můžete setkat v bromleyských pustínách. Tvrzení, že cigarety zdraví neprospívají, je velmi dobře obhajitelný názor, zvláště oprávněný právě u duchovního. Pokud se bude domnívat, že bromleyská mládež kouří příliš mnoho cigaret, nebudu se na něj hněvat, když o tom bude kázat a přednášet, pokud bude mluvit o Bromley. Je možné, že cigarety škodí zdraví: bomby, bajonety a dokonce i ostatní drát mu škodí určitě. Nepotkal jsem žádného doktora, který by něco z toho doporučoval. Problém s tímto druhem lidí je ovšem v tom, že se neumí srovnat s měřítky věcí. Konal by velmi

dobrou službu, kdyby se vydal mezi bohaté aristokratické dámy a žádal je, aby nebraly prášky tak chronicky, jak požívají Číňané opium. Bude ale prokazovat velmi špatnou službu, když zamíří mezi lékaře a sestry v poli s výzvou, aby nerozdávali omamné látky, jako morfium v nemocnici. Celá hypotéza války, její povaha a první princip ovšem spočívají v tom, že muž v zákopu je stejně trpící a abnormální osobou jako muž v nemocnici. Ať už je zasažen nebo nezasažen, ať je dobyvatel či oběť dobývání má, vzhledem k povaze věci, méně potěšení, než člověku právem a přirozeně patří.

Začtvrté (nemusím se zde totiž zabývat obyčejnou ďábelskou pitomostí, která je s to usuzovat jako by pivo či tabák byly nějak samy o sobě špatné nebo nevhodné) obsahuje tento náhlý výbuch nejdůležitější prvek, nebo alespoň prvek nejnebezpečnější a nejdůležitější pro nás. Nejdůležitějším rysem úpadku staré střední třídy je totiž naprostá ztráta náruživé chuti po svobodě. Otázkou není, zda mají muži kouřit cigarety, nebo zda se ženy rozhodnou cigarety poslat či dokonce zda se je důstojníci či lékaři rozhodnou povolit. Má se přestat. Můžeme si zde všimnout jedné z nejčastěji se opakujících myšlenek otrockého státu: mluví se o ní trpně. Musí se to zastavit, a my se ani nesmíme zeptat, kdo to zastavil.

Tyranie špatného žurnalismu

Ohromující rozhodnutí vlády použít metody, jež jsou Anglii docela cizí a spíše se spojují s kontinentální policií má pravděpodobně svůj původ v chování novin, stejně srozumitelných a bojovných jako na kontinentu. Celou věc lze probrat z mnoha pohledů. Lze však říci, že monopol špatného žurnalismu brání možnému vzniku dobré žurnalistiky. Žurnalistika není totéž co literatura, ale existuje dobrá a špatná žurnalistika podobně jako máme dobrou a špatnou literaturu nebo dobrý a špatný fotbal. V posledních zhruba dvaceti letech nepřipustili v Anglii plutokraté, kteří zemi ovládají nic než špatnou žurnalistiku. Tato velmi špatná žurnalistka je prostě považována za žurnalistiku jako takovou.

Poznat prosté a základní skutečnosti o čemkoliv trvá vždycky poměrně dlouho. O moderním tisku, zejména žluťáckém již bylo řečeno vše, že je šovinistický, šosácký, senzacechtivý, zvědavý na nepravých místech, neslušný nebo příliš prostý, ale nic z toho nemá vůbec co do činění s jádrem věci.

Vůbec nejde o to, jak je tisk označován. Tisk není populární, není ani veřejný. Není orgánem veřejného mínění. Je to spiknutí malé hrstky milionářů, kteří jsou si navzájem dostatečně podobní svým typem, takže se shodují mezích toho, co může velký národ (k němuž patříme) vědět o sobě, svých přátelích a nepřítelích. Kruh ještě není docela uzavřen, stále tu jsou staromódní a upřímné listy, je však už dostatečně velký, aby měl na běžného příjemce zpráv stejný dopad jako monopol a spekulativní skoupení zboží. Všechny politické informace a všechny politické výzvy k činu, kterých se mu dostává, pocházejí od zpola vědomě ustavené tajné společnosti s velmi úzkým členstvem, leč velmi objemným měšcem.

Tuto ohromnou a základní skutečnost před námi skrývá množství legend, jež přešly do běžné mluvy. Soudí se třeba, že tisk je povrchní nebo příliš prostý protože je populární. Jinými slovy je to pokus o diskreditaci demokracie prohlášením novin za její přirozenou literaturu. Což je naprostý nesmysl. Demokracie toho s tiskem má společného asi tolik, kolik s institucí peerů. Milionářské listy jsou pitomé a vulgární, protože pitomé a vulgární jsou milionáři. Majitel, nikoli šéfredaktor, jeho zástupce a už vůbec ne čtenář, je tím, koho uspokojuje tato monotónní step tištěného slova. Stejnou pomluvu demokracie můžeme slyšet, když přijde řeč na reklamu. Mnozí chovají jakousi neurčitou jemnou toryovskou představu, že naše ulice by byly ověšeny štíty a goblény, jen kdyby na ně prachsprostí ničemové nenavěsili reklamy na Sapolio a Slunečné mýdlo. Ovšem reklamu netvoří zástupy nevzdělanců, nýbrž hrstka vzdělanců. Copak jste kdy slyšeli, že by dav vyvěsil na radnici prohlášení ve prospěch Sapolia? Viděli jste snad odraného chudáka, že by pracně a pečlivě maloval na zeď kresbu velebící Slunečné mýdlo, čistě z lásky? Jednoduše nesmysl. Naše ulice zaplavuje ohavnými čmáranicemi přesně ta malá vybraná skupinka, která si stěna svého soukromí zdobí vybranými a drahými obrazy. Vulgarizaci moderního života způsobila vládnoucí, vysoce vzdělaná třída. Většina z těch, kdo věší plakáty v Camberwell, zasedá jako pečeři ve Westminsteru. Avšak nejsilnějším a až donedávna neporušeným příkladem, který dosud do značné míry přetrvává, je příšerná jednotvárnost tisku.

Potom tu máme další legendu, představu, že lidé v čele novinových trustů „dávají lidem, co od nich chtějí“. Je přitom samotnou definicí trustů, že dávají lidem, co jim se zamane. Za starých časů, když ještě býval v Anglii svobodný parlament, bylo odhaleno, že jednomu dvořanovi bylo umožněno prodávat všechno hedvábí a jinému veškeré sladké víno. Jeden z poslanců Dolní Sněmovny se žertem otázel, komu bylo dovoleno prodávat všechen chléb. Skutečně se třesu při představě, co by onen sarkastický zákonodárce asi řekl na moderní nesmysl „posuzování zájmů veřejnosti“. Představme si, že by první dvořan řekl, že svým svou vlastní bystrostí postřehl, že lidé mají jakousi nejasnou potřebu hedvábí a dokonce hlubokou matně lidskou potřebu platit takové těžké peníze

za yard! Pomysleme, jak druhý dvořan prohlašuje, že svým vlastním prostým rozumem odhalil obecnou touhu lidí po víně; a že lidé kupují jeho víno za takovou cenu — vždyť jiné si koupit nemohou! Představme si ještě třetího člena dvora, jak vyskočí a řekne, že lidé si vždycky kupují jeho chleba, když nikde jinde žádný neseženou. Věru, dokonalé podobenství. „Hned po chlebu potřebuje lid vědění,“ říkal Danton. Vědění je dnes zmonopolisováno a k občanům se dostává v úzkých a vybraných pramíncích, jako je tomu s chlebem v obleženém městě. Lidé si musí přát vědět co se děje, ať už má privilegium sdělovat jim to kdokoliv. Musí naslouchat poslu, byť by to byl lhář. Musí vyslechnout lháře, i kdyby to byl nudný otrava. Oficiální novináři byli už nějaký čas nudní i otravní, ale až donedávna nebylo možné jejich přehledy zpráv zcela ignorovat. V poslední době začal být kapitalistický tisk skutečně zanedbáván, protože jeho špatná novinařina byla strašná a ohromující. Nedávno jsme začali skutečně zjišťovat, že kapitalismus nemůže psát, stejně jako nemůže bojovat, modlit se, uzavřít sňatek, dělat vtipy ani jakoukoliv jinou lidskou věc. Ale to byl velmi nedávný objev. Kapitalistické noviny nikdy nebyly opravdu nečteny, dokud se už vůbec nedaly číst.

Pokud se držíte otrocké pověry, že tisk, tak jak ho provozují kapitalisté, je oblíbený (v jakémkoliv smyslu vyjma toho, jak je oblíbená špinavá voda na poušti), zamyslete se nad vážně psanými články na oslavu vlastníků novin, lidí jako je Cadbury nebo Harmsworth, lidí patřících k typu členů malého klubu milionářů. Slyšeli jste někdy obyčejného člověka v tramvaji nebo ve vlaku mluvit o Carnegiemu bystrém a geniálním úsměvu nebo o Rothschildově prosté a nenucené pohostinnosti? Slyšeli jste někdy, že by se prostý občan ptal na názor sira Josepha Lionse na naděje a obavy této naší rodné země? Hrstka těchto lidí nízkého rozhledu tiskne své noviny pro samochválu. Už nenarazíte na inteligentního chudáka, který by velebil duši milionáře, jedině snad za úplatu, stejně jako si ho můžete leda za úplatu najmout, aby prodával milionářovo mýdlo. Znovu přitom opakuji, že i když existují i jiné i jiné rysy nového plutokratického útoku je jedním z nejdůležitějších obyčejná novinářská žárlivost. Žlutý tisk provozuje špatnou novinařinu a chce zabránit tomu, aby se vyskytovala nějaká dobrá novinařina. Každý obyčejný člověk bude dávat přednost tomu, aby se o Lloydovi Georgovi diskutovalo jako o člověku, jímž je, tedy o Welšanovi s géniem a ideami, fascinovaném špatnou módou a špatnými financem, spíše než o něčem, co nebyl ani on, ani nikdo jiný, tedy buď o dokonalém demokratovi, nebo naprosto nechutném demagogovi. Žádný čtenář denních listů necítí větší znepokojení — a větší respekt — ohledně sira Rufuse Issaca jako makléře, než ten, který byl shodou okolností korunním žalobcem. Žádný člověk z ulice nemá větší zájem o investice Lloyda George, než o jeho kampaň za půdu. Neexistuje člověk z ulice, který by nebyl s to chápat (a mít rád) Rufuse Issaca jako Žida více, než by ho mohl mít rád jako britského státníka. Mezi žijícími novináři se zdravou myslí není ani jeden, který by prohlásil, že by oficiální verze o případu Marconi byla lepší, než pravdivé podání, s nímž přišly noviny, jako jsou tyto. Spáchali jsme jeden zločin proti vlastníkovu novin, který nebude nikdy odpuštěn. Poukázali jsme na to, jak jsou jeho noviny nudné. A my chceme tisknout nějaké zajímavé noviny.

Poesie revoluce

Každý, až na důsledného a zapřisáhlého kapitalistu, který musí být čímsi velmi podobným satanistovi, musí jásat nad duchem a úspěchem boje o autobusy. Co mě na něm ovšem těší obzvlášť je to, že alespoň v jednom rysu byl vybojován ve věci, již plutokratičtí pošetilci označují za nepraktickou. Byl sveden o symbol, o odznak, o věc s níž se nepojí žádné praktické důsledky, podobně jako s vlajkami, pro něž se lidé vydávají na smrt, nebo se svatyněmi, k nimž jsou ochotni putovat ze svých domovů stovky mil. Pokud se člověk zabývá jen podnikáním, je pro něj vše, co se na této zemi děje v tomto duchu, prostě neviditelné. Ale buďme k podnikatelovu zraku tentokrát milosrdní, protože byl v této věci docela zaslepený.

Rád bych zde ovšem zdůraznil, že právě to co se označuje za nepraktickou část věci, je ve skutečnosti zcela praktické. Hlavní rozdíl mezi lidmi a zvířaty je v tom, že lidé jsou umělci, třebaže drtivá většina z nás jsme špatní umělci. Stará pohádka má skutečně pravdu, když říká, že lvi nedělají sochy a dokonce ani liščí mazanost nesvede víc, než zanechat přesný otisk lišácké tlapy a i to je právě věc, již by se liška raději vyhnula. Máme sochy ze zlata a slonoviny, ale ne čistě sloní sochy. A třebaže obecně mluvíme o sloním troubení, jen lidské lichocení ho je může přimět hrát na buben. Ale člověk, divoký i civilisovaný, prostý i složitý, vždy touží vidět svou duši vně sebe vtělenou do nějaké hmotné podoby. Vždy chce, aby mohl ukázat na stůl v chrámě, na látku na tyči, slovo na svitku či odznak na kabátě a prohlásit: „Zde je to nejlepší ze mě. A když bude nutno, bude to ostatní ze mě, co zanikne.“ Právě tato metoda připadá tak neseriózní těm, kdo se starají o podnikání. Je to také metoda, jíž se vyhrávají bitvy.

Symbolika odznaku

Odznak na odborářově kabátě je kusem poesie v autentickém, srozumitelném a logickém smyslu, v němž Milton definoval poesii (a on to musel vědět), když řekl, že byla prostá, smyslová a vášnivá. Odznak je prostý, neboť

mnoho lidí chápe toto slovo a ani by nerozumělo slovu uznání. Je smyslový, protože je viditelný a uchopitelný, je vtělený, jako byli vtělení všichni dobří bozi. Je vášnivý ve velmi přesně praktickém smyslu, o němž se podnikavý člověk jednou poučí mnohem důkladněji, než by mu bylo milé a který říká, že jistí lidé vám sice dovolí škrtnout slovo v theoretickém dokumentu, ale nedovolí, abyste jim z jejich kabátu strhli velkou placku jen proto, že máte víc peněz než oni. Myslím, že tato smyslovost, vášň a především prostota jsou tím nejpotřebnějším v současné slibné revoltě. Prostota je totiž možná to jediné, v čem selhali nejlepší druhy revolucionářů nedávné doby. K našemu velkému zármutku jsme nedávno pozdravili soumrak jedné z nepatrného počtu čistých a nezkorumpovatelných kariér v nejzkaženějším údobí křesťanstva. Quelchova smrt přirozeně obrací naše myšlenky k těm extrémním marxistickým theoretikům, kteří — ať si o jejich filosofii myslíme cokoli — udržovali svou čest jako ze železa. Ale ani v případě této instinktivní úcty se nemohu zbavit dojmu, že nebyli dostatečně poetičtí, tedy dostatečně dětští na to, aby udělali revoluci. Měli všechnu smělost, jež je potřeba, aby člověk mohl mluvit k despotovi, ale už neměli prostotu potřebnou na to, aby promlouvali k demokracii. Vždy byli obviňováni, že jsou příliš rozhořčení na kapitalistu. Mě se ovšem vždycky zdálo, že jsou vůči němu (zcela nevědomky samozřejmě) příliš laskaví. Měli nešťastný zvyk používat dlouhých slov i tehdy, když se dala velmi oprávněně použít slova krátká. Mluvili o kapitalistovi tam, kde téměř kdokoli v křesťanstvu by promluvil o lumpovi. Lump je slovo z poetického slovníku naznačující spíše obecné a silné reakce emocí, než status definovatelný v ekonomickém pojednání. Ať po celém kapitalistovi, spícím na slunku lezou taková dlouhá slova jako množství měkkých, chlupatých housenek. Housenky nemohou bodat jako vosy. Když opakují, že staří marxisté byli možná nejlepší a nejstatečnější lidé naší doby, chci zároveň říci, že by byli ještě lepší a statečnější, kdyby nikdy nevyslovili ani jedno vědecké slovo a nečetli nic jiného než pohádky.

Zvířecký individualista

Představme si, že nastoupím na loď, ta se téměř ihned potopí, ale já se (jako lidé v Babových baladách) se budu držet stěžně a nakonec mě moře vyvrhne na opuštěný ostrov. Nebo spíše předpokládejme, že mě voda nevyvrhla, ale pořád se motám ve vodě, protože jediným člověkem na ostrově je někdo, občas označovaný za individualistu a ten mi lano nehodí, třebaže se okolo něj, jak tak stojí, na břehu nápadně válí celé kotouče lan vyrobených s tou nejotravnější pečlivostí a elegancí. Zdá se mi, že kdybych ve své snaze dokřičet se přes rozbíjející se vlny na své spolustvoření na břehu mluvil o jeho „ostrovním postavení“ a své „polo-obojživelnické pozici“ ztratil bych příliš mnoho drahocenného času. Nejsem obojživelník. Jsem topící se člověk. On není ani ostrovan, ani individualista. Je zvíře. Lépe řečeno, je horší než kterékoli zvíře. A když mě, zatímco se topím, nenechá se utopit, ale slíbí mi, že když vylezu na břeh, vylezu tam jako jeho otrok, který už poté nikdy nebude mít žádné lidské nároky, pak se z něj, podle celé theorie i praxe kapitalismu stane kapitalista a také se z něj stane lump.

Nuže, jazyk poesie je prostší než jazyk prózy, jak mohl zjistit každý, kdo četl to, co staromódní protestant označuje jako „svou“ Bibli. Svou větší prostotou je tento jazyk také pravdivější a též divočejší. Pro většinu hanebností naší doby také není nic dostatečně srozumitelného, kromě prostého jazyka poesie. Vezměme si kupříkladu nedávné železniční neštěstí a zbavení kapitalistů zodpovědnosti. Nemusíme zde bádát nad vědeckým problémem. Jde o zločin spáchaný před našima očima, možná jej spáchali slepci, šílenci, snad byli hypnotisováni či se snad ocitli v jiném druhu bezvědomí, ale spáchali to za bílého dne a mrtvola krvácí na našem prahu. Byly ztraceny dobré životy, protože z dobrých životů není žádný zisk, na rozdíl od špatného uhlí. Zdá se téměř nemožné dospět v celé věci k nějakému jinému závěru. A je-li v lidských dějinách něco prostého a něco strašného, pak se zdá, že to v ní bylo přítomno. Pokud nemůžeme vystát, ani po určitém studiu a porozumění starým náboženským vášním, jež byly vzkříšením Evropy, mezní hanebnost doslovného upalování heretiků a čarodějnic zaživa; dobrá, lidé při tomto neštěstí byli doslova upáleni zaživa stejně. Pokud poté, co jsme skutečně snažili rozšířit svou lásku za hranici osobních sympatií, do všech třídních a náboženských složitostí a přesto stále cítíme cosi nestoudného na triumfu provinilého muže, když je zproštěn viny, pak zde byli osvobozeni triumfující provinilci. Není to téma pro vědu. Je to téma pro poesii, ale pro hroznou poesii.

Převzato z blogu <https://gkch.wordpress.com/category/utopia-of-usurers-lichvarska-utopie-1917/page/4/>